

FÖRSLAG TILL BUDGET 2016

FÖR GÖTEBORGS STAD

OCH FLERÅRSPLANER 2017-2018

Göteborg – ett hem för fler

Göteborg ska vara ett hem för fler - en stad öppen för världen. En stad där alla och envar har möjligheter att forma sina liv och förverkliga sina drömmar och idéer, där friheten att få välja är en självklarhet. Ett växande Göteborg ger ökade möjligheter också för oss som redan bor och verkar här. Göteborg står dock mitt i en rad utmaningar.

För att alla ska ha de bästa möjligheter att forma sina egna liv med god hälsa och bättre livsförutsättningar behöver Göteborg höja bildnings- och utbildningsnivån. Det livslånga lärandet ska stöttas av utbildningssystemet för att vara en trygghet både för unga och äldre. Att alla unga ska mötas av engagerade lärare är lika självklart som att äldre får en värdig vård och möter välutbildad personal i omsorgen. För att bättre kunna ta plats i samhället måste alla invånare ha möjligheten att få lära sig mer. Det är så vi bygger ett kreativt, jämlikt och jämställt Göteborg, sammanhållet och öppet för världen med nya idéer.

Utanförskapet måste minskas och fler ska ha ett jobb att gå till. Då måste vi se mångfalden som en tillgång och arbeta för företagsamhet och samverkan mellan skola och näringsliv. Göteborgsregionen kan bli en viktigare tillväxtmotor, men förutsättningen är en politisk vilja som välkomnar tillväxt och utveckling.

Fler bostäder behövs för alla oss som vill bo och verka här. Bostäder behövs i alla former i hela staden - små och stora, låga och höga. De infrastruktursatsningar som Göteborg får del av genom det Västsvenska paketet är nödvändiga för att understödja utvecklingen när staden växer. Vi måste redan nu se ännu längre framåt, planera för framtiden och tro på tillväxt. Göteborg ska vara ett hem för fler.

Vi möter möjligheter och utmaningar tillsammans.

Jonas Ransgård, (M), Helene Odenjung (FP), David Lega (KD)

Innehållsförteckning

Göteborg – en stad med utmaningar	7
Göteborg – en stad byggd på mångfald	9
Ge barn och unga goda uppväxtvillkor	13
En kunskapsstad med ambitioner.....	16
Medmänsklighet i omsorgen.....	22
En sammanhållen och trygg stad genom delaktighet.....	24
Äldreomsorg för ett värdigt liv	28
En grön stad vid ett blått hav	34
Jobb och tillväxt för bättre välfärd.....	37
Kultur och fritid i en modern stad.....	41
Göteborg – en växande stad.....	45
En stad som tar ansvar för ekonomin.....	51
Attraktiv arbetsplats och arbetsgivare.....	57
Utmaningar och strategiska mål.....	59
Ekonomisk sammanställning 2016-2018	64

Göteborg – en stad med utmaningar

Grunden i vårt Göteborg är den enskilda människans liv, dennes inneboende kraft och vilja att ta ansvar. Att alla människor är olika och att alla människor har lika värde. I ett Göteborg där kreativiteten frodas och mångfalden ses som något positivt och självklart finns också grunden för en god välfärd och ett gott liv. Men staden står inför flera stora utmaningar.

En stad öppen för alla är en stad där kreativiteten växer och där framtidstron frodas. Mänskliga rättigheter och demokratiska värden är grundläggande för ett fungerande öppet och rättssäkert samhälle. Respekten för alla människors personligheter och eventuella funktionsnedsättningar, för etnisk mångfald, jämställdhet, religionsfrihet, sexuell läggning och könsidentitet ska vara självklar och genomsyra hela Göteborgssamhället.

Ökad trygghet och valfrihet

Göteborg upplevs som en splittrad stad med utanförskap, känsla av otrygghet och brister i välfärden. Vi ser det exempelvis i form av brottslighet, skottlossningar på öppen gata, allt sämre betygsresultat, brister inom vård, skola, omsorg och avsaknaden av valfrihet. Att sträva efter ett socialt hållbart Göteborg med ökad trygghet och valfrihet där mångfald är en tillgång är ett strategiskt mål.

Ökad tillväxt för fler jobb

Göteborgs företagsklimat måste bli bättre samtidigt som behoven av ny infrastruktur och fler arbetstillfällen blir allt större. I företagsrankningar sjunker Göteborgs placering, vilket är allvarligt för en stad som vill dra till sig de som vill starta eller utveckla ett företag. För de företag som redan finns här är utmaningen stor att få tag på utbildad arbetskraft, ändamålsenliga lokaler och goda kommunikationer. Infrastrukturen måste förbättras. Att verka för tillväxt, fler företagsetableringar och fler arbetstillfällen i Göteborg med omnejd är ett andra strategiskt mål.

Fler hem för fler människor

Staden står inför befolkningsförändringar med in- och utflyttning samt en åldrande befolkning som tillsammans kräver stora insatser för fler bostäder, anpassad service och kulturutbud kombinerat med god miljö. Utmaningen är att lyckas med utbyggnad, förändring och förbättring

av den kommunala servicen. Att anpassa bostadsutbud, kommunal service och andra förutsättningar efter befolkningsförändringarna i syfte att göra Göteborg attraktivt och tillgängligt för människor i alla åldrar, organisationer och företag är ett tredje strategiskt mål.

Prioritera kvalitet i välfärden

Göteborg har ett högt skattetryck i jämförelse med andra storstäder. Trots det är stadens service inte tillräckligt bra. Att vända den utvecklingen, att höja tilliten, kvaliteten och den upplevda servicen genom ett smartare och effektivare arbete, som också kan ge ett lägre skattetryck, är en utmaning. Att sträva efter en effektivare organisation som hushållar med medborgarnas skattemedel, med ett kvalitativt och tydligt kommunalt uppdrag är ett fjärde strategiskt mål.

Utmaningar, mål och fokusområden

De fyra övergripande utmaningarna baseras på hur staden ser ut idag och förutsätter att vi som bor och verkar här på olika sätt förhåller oss till dem. Utifrån utmaningarna sätter vi strategiska mål – hur vi på lång sikt vill bemöta de utmaningar vi ser. De strategiska målen har brutits ned i prioriterade mål för 2016 till 2018. De anges som en riktning, till exempel att öka eller minska. De prioriterade målen är mål som alla nämnder och styrelser har att förhålla sig till. Enskilda nämnder och styrelser kan lägga till max två egna prioriterade mål. För att tydliggöra de prioriterade målen finns också fokusområden för 2016 – vad som ska tas an, som sedan också följs upp. Samtliga utmaningar, strategiska mål, prioriterade mål och fokusområden listas i tabellverket sist i budgeten.

I det fortsatta beskriver vi inom olika fokusområden, som också kan beskrivas som det kommunala kärnuppdraget, hur vi vill att staden utvecklas. Allt syftar till att nå våra strategiska mål, för att kunna möta de utmaningar vi ser. Några fokusområden går dock igenom alla andra områden. Människosynen – människovärdet – är ett sådant.

Göteborg – en stad byggd på mångfald

Göteborgs Stad byggdes av människor med olika bakgrunder och kompetenser. De representerade också en mångfald av nationer. Invandring berikar Göteborg. Det är positivt, välkommet och nödvändigt att människor söker sig hit. Den som kommer till Göteborg från ett annat land måste också få en reell möjlighet till etablering. De utmaningar vi ser med såväl befolkningstillväxt – oavsett om det är människor som flyr från krig och terror eller människor som antagits på universitet eller högskola – måste alla välkomnas och ges förutsättningar för att lyckas. De utmaningar vi ser med organiserad brottslighet, utanförskap men också brist på arbetskraft måste bemötas med framtidstro och möjligheter att Göteborg är en stad där bildning och utbildning lägger grunden för ett liv i delaktighet – på arbetsmarknaden, i föreningslivet, i kulturlivet och i samhället i stort. Mottagandet av nyanlända ska syfta till integration, arbete och delaktighet vilket i sin tur kräver satsningar på jobb, utbildning och bostäder.

Sedan 2006 har fler än 180 000 utrikes födda fått jobb, och i dag är drygt 750 000 människor som fötts i andra länder sysselsatta i Sverige. Samtidigt kvarstår stora utmaningar. Det tar i genomsnitt mer än sju år för en person som har beviljats uppehållstillstånd att få arbete i Sverige. Det är förödande för individen och innebär betydande samhällsekonomiska förluster. Strategin för att bryta med utanförskapet grundas på uppfattningen att alla kan och vill delta, och integrationsarbetet måste finnas i alla verksamheter.

Det är genom arbete, bra skolor, trygga bostadsområden och en oförsonlig kamp mot diskriminering som en integrerad och delaktig stad kan byggas. Då krävs en politik med fokus på arbete istället för bidrag och eget ansvar i stället för omhändertagande. Det finns inte en enskild lösning som löser alla integrationsproblem utan flera utmaningar måste lösas i samverkan.

Varje nyanländ ska utifrån sina egna förutsättningar få professionellt stöd att så snabbt som möjligt lära sig svenska, komma i arbete och klara sin egen försörjning samt ta del av de rättigheter och skyldigheter som gäller i Sverige. Passivitet och bidragsberoende måste minska.

Förskolan är en del av integrationen

De flesta barn i Göteborg tar i dag del av förskolans verksamhet. Detta är inte minst viktigt för barn som inte har med sig det svenska språket hemifrån. Förskolans betydelse för att möjliggöra för föräldrar att yrkesarbeta ska heller inte underskattas.

En skola med fokus på kunskap och bildning

Förkunskap och erfarenhet skiftar bland de nyanlända elever som kommer till Sverige. En del av dessa elever har med sig traumatiska upplevelser i bagaget och en tillvaro där skolgången inte har kunnat prioriteras eller till och med förstörts av krig. Det innebär särskilda utmaningar.

Nyanlända elever ska snabbt få genomgå en kunskapsscreening så att den mottagande skolan vet vad eleven har för förkunskaper och vad man eventuellt behöver för extra stöd. Kunskaper i svenska skyndar på etableringen och därför måste nyanlända elever snabbt få lära sig språket. Samtidigt behövs studiehandledning på modersmålet och modersmålsundervisning.

För att stärka nyanlända barn behöver fler förberedelseklasser startas på skolor runt om i Göteborg, där vi kan samla erfarenhet och kompetens. Det är inte hållbart eller rimligt att bara ett fåtal skolor i tre stadsdelar ansvarar för merparten av mottagandet. Ansvaret bör därför spridas över staden och till fler skolor. Den nya grundskolenämnden får i uppdrag att ta fram en ny struktur och modell för mottagandet i skolan.

Lyft SFI-undervisningen

Kunskaper i svenska språket och om det svenska samhället är nyckeln till integration. Individens behov av språkutbildning för att förverkliga sina livsdrömmar ska vara utgångspunkten i stadens SFI-undervisning. Valfrihet och kvalitet inom undervisningen ska värnas. SFI ska vara flexibel så att studier och praktik kan kombineras i större utsträckning. Antal avhopp från kurser inom SFI ska minska. Nyanlända med yrkeskunskaper kommer snabbare ut på arbetsmarknaden genom särskilda SFx-utbildningar. Svenskundervisningen har fokus på yrkesspråket och ger möjlighet för deltagaren att lära sig hur arbetsmarknaden och ens yrke fungerar. Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning får i uppdrag att utreda vilka nya utbildningar

som behöver etableras i samverkan med näringslivet och Göteborgsregionens Kommunalförbund (GR).

Akut bostadsbrist som måste hanteras

Göteborg har i dag en omfattande bostadsbrist som slår hårdast mot nyanlända och människor med låga inkomster. Under flera år har de rödgröna partiernas ambitioner på bostadsområdet varit alltför låga. I flera bostadsområden på Hisingen och i nordöstra Göteborg är trångboddheten stor och det saknas ofta möjlighet att göra boendekarriär. Det behövs ett tillskott av bostäder som ökar mångfalden och knyter ihop staden.

Göteborgs Stad ska i första hand öka det reguljära bostadsbyggandet. Vid sidan av det generella bostadsbyggandet krävs akuta insatser för nya boenden, inte minst för asylsökande och nyanlända. Fler snabba och kreativa lösningar krävs. Det kan se olika ut i olika delar av staden. Det behöver byggas fler boenden, framförallt permanenta men även tillfälliga lösningar kan behöva användas när situationen är ansträngd. Vid tillfälliga lösningar är det helt centralt att lokalerna i framtiden kan användas till andra verksamheter eller former av boenden. Det behövs en ordentlig inventering av alla existerande bostadsmöjligheter, till exempel lokaler som kan omvandlas till boenden. Fastighetsnämnden får i uppdrag att genomföra en kartläggning.

Uppmärksamma nationella minoriteter

Det är positivt att Göteborgs Stad uppmärksammar de nationella minoriteternas högtidsdagar exempelvis genom flaggning och ceremonier.

Göteborg är pilotkommun för romsk inkludering, ett nationellt projekt med målet att förbättra romers situation. Kunskapen om behandlingen av den romska minoriteten måste öka. Ett viktigt steg i det arbetet är det Romska informations- och kunskapscenter som planeras att stå klart 2018.

Göteborg är en av de utvalda kommuner som ingår i finskt förvaltningsområde. Det ger alla sverigefinska göteborgare särskilda rättigheter och det är centralt att stadens handlingsplan implementeras.

Förstärk stadens arbete mot våldsbejakande extremism

Våldsbejakande extremism utgör ett starkt hot mot samhället och demokratins fundament. Vårt öppna demokratiska samhälle med dess friheter, tolerans och respekt för mänskliga rättigheter hotas. På senare år har det skett en kraftig radikalisering inom extremistmiljön, främst inom den våldsbejakande islamistiska gruppen. 300 svenskar uppskattas ha åkt för att kriga i Irak och Syrien, av dessa är personer från Göteborg överrepresenterade.

Att minska utanförskapet i Göteborg och se till att alla får en bra start i livet är i grunden det bästa sättet att motverka all typ av extremism och terrorism. Göteborgs Stad har tagit flera viktiga steg i arbetet mot våldsbejakande extremism. En strategi för arbetet mot våldsbejakande extremism, måste komma på plats snarast och en kartläggning över situationen samt problembilden måste göras känd i alla förvaltningar och bolag. Vidare krävs en ökad dialog med församlingar och föreningar samt informationsinsatser på skolor, hos föreningar och fritidsgårdar med syftet att stoppa rekryteringen och en strategi mot dem som valt att strida och återvänt. Göteborgs Stad ska om möjligt bistå så långt det är möjligt vid eventuella utredningar om krigs- och terrorbrott. Föreningar som tar emot föreningsbidrag och som inte deltar arbetet ska inte längre vara bidragsberättigade. Ett demokratikriterium ska införas i stadens uthyrningspolicy.

Stadens arbete med Levande Historia ska fortsätta arbeta med upplysningsarbete i stadens skolor om nazismens, kommunismens och andra ideologiers brott mot mänskligheten.

Ge barn och unga goda uppväxtvillkor

De viktigaste människorna för barnens uppfostran och uppväxt är föräldrarna. Syftet med förskolan är att stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barn en trygg omsorg som styrs av förskolans läroplan. Verksamheten utgår från en helhetssyn på barnet och barnets behov samt utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Tillgång till förskola och barnomsorg är också grundläggande för att föräldrarna ska kunna studera eller arbeta.

En tillgänglig förskola med valfrihet

Göteborgs Stad ska garantera alla barn en förskoleplats inom fyra månader. Prioriterat är att säkerställa att den lagstadgade tillgången till pedagogisk verksamhet och förskola uppfylls. Utbyggnaden av förskolan ska därför fortsätta.

Familjernas valfrihet ska värnas och alternativ uppmuntras inom såväl kommunala som fristående verksamhetsformer.

Resurserna ska följa med barnet oavsett vilken verksamhet föräldrarna väljer. En tydlig och transparent fördelning av resurser skapar bättre förutsättningar för planering av verksamheten och säkerställer att nämnderna får rätt ersättning för verksamhet som faktiskt utförs. Kommunstyrelsen får i uppdrag att utreda och införa en modell med förskolepeng.

En förskola med kvalitet

Matematik, språkutveckling samt naturvetenskap och teknik är prioriterade områden där arbetet i förskolan ska fördjupas. Barn med annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att lära sig svenska före skolstarten. Samverkan med biblioteken ska utvecklas och personal i förskolan ska erbjudas möjlighet till fortbildning och inspiration kring läsning.

Kvalitetsgranskningen av stadens förskolor ska ske genom kontinuerlig utvärdering och uppföljning samt redovisning av vidtagna åtgärder för kvalitetsutveckling. Tillsynsansvaret för den fristående verksamheten ska överföras till en ny grundskolenämnd. En viktig del i tillsynsarbetet är att vårdnadshavare kan anmäla synpunkter och klagomål till den nya förvaltningen, som sedan kan ligga till grund för inspektion.

Barngruppernas storlek får inte vara större än att kvaliteten kan säkras. Ett led i kvalitetsarbetet är att minska barngruppernas storlek och därför ska kommunstyrelsen utreda olika alternativ kring ett maxtak på barngrupperna där de yngre barnen (1-3 år) prioriteras först.

En flexibel omsorg

Förskolans öppettider behöver bli flexibla och i större omfattning anpassas till föräldrarnas önskemål och behov. Det kan ske genom nattbarnomsorg eller omsorg i hemmet.

Den öppna förskolan är av speciell betydelse eftersom där skapas en mötesplats för alla föräldrar och barn.

Trygghet för utsatta barn och unga

För barn är föräldrarna de mest betydelsefulla människorna. När vårdnadshavarna inte räcker till eller förmår att ta ansvar för sitt barn måste samhället gripa in och säkerställa att barnet får den trygghet och omsorg som varje barn behöver. Alla placerade barn och unga i Göteborg behöver kontinuitet i kontakten med kommunen och ska därför ha en "egen" socialsekreterare. Staden behöver också tydliga riktlinjer för att stärka barnens rättigheter och likvärdigheten över stadsdelsgränserna. Kommunstyrelsen ska genomföra en särskild uppföljning av barnavårdsutredningarna.

Arbetsmodellen Skolsatsning inom familjehemsvården (Skolfam) ska utvecklas inom alla stadsdelar.

Översynen av socialsekreterarnas arbetsvillkor är genomförd och beslutad. Situationen har inte förbättrats. Det är därför angeläget att socialsekreterarkommissionens rekommendationer skyndsamt implementeras. Kommunstyrelsen ska noga följa utvecklingen.

Att tidigt identifiera barn och ungdomar i riskzonen och att stödja utsatta familjer kräver en helhetssyn och ett nära samarbete mellan till exempel mödravård, barnavårdscentral och socialtjänst. Detta underlättas genom att samla dessa under samma tak i form av familjecentraler.

Familjerådgivning, utredningslägenheter och multiprofessionella arbetsteam är exempel på hur man kan arbeta med dessa barn. Administrativa gränser mellan olika huvudmän får inte utgöra hinder för hjälpen. Det är viktigt att kommunen stödjer och tar tillvara det ideella arbete som utförs av olika föreningar för utsatta barn.

Staden ska samordna stödet till barn vars anhöriga befinner sig i utsatta situationer på olika sätt. Barn har aldrig ett uppdrag att vårda en anhörig men det kan likväl hända att barn är i den situationen. Samordningen ska ske nära alla berörda instanser exempelvis hemsjukvården och elevhälsan och ska lotsa barn i behov av stöd så att de inte far illa.

Socialtjänsten ska sträva efter att använda sig av evidensbaserade metoder. Andra metoder som används av socialtjänsten måste ständigt utvecklas och när det sker framgångsrikt ska detta spridas till alla delar av staden.

I det förebyggande arbetet måste ett särskilt fokus finnas på att stoppa rekryteringen till olika våldsbejakande extremistiska organisationer, där IS är en av dem.

En kunskapsstad med ambitioner

En stad med höga ambitioner måste ha ett utbildningsväsende i världsklass, från förskola till högre utbildning och forskning. Kunskap och bildning ger människor makt att själva forma sina liv. Göteborg behöver en nystart för att kunna bli en kunskapsstad på allvar.

Redan från förskoleklass ska utbildningen stimulera elevers utveckling och lärande för fortsatt skolgång.

Utbildningen i grundskolan ska ge alla elever de kunskaper och färdigheter de behöver för att delta i samhällslivet och fortsatt utbildning. Särskilt stöd ska ges till elever som har svårigheter i skolarbetet och stimulans för dem som kan nå längre.

Högre ambitioner i skolan

Alla elever ska, utifrån sina förutsättningar, mötas av positiva och höga förväntningar samt tydliga kunskapskrav i skolan. Andelen elever med godkända betyg ska öka, så att fler elever blir behöriga till gymnasieskolan. Ingen elev ska behöva lämna skolan utan att kunna läsa, skriva och räkna. Extraundervisning på kvällar, helger och lov eller genom ett extra skolår ska erbjudas för den som behöver.

Grundskolenämnden ska erbjuda sommarskola för alla elever från årskurs sju som riskerar att inte nå kunskapskraven och för alla elever i årskurs nio som lämnar grundskolan utan behörighet till gymnasieskolan. Om en elev inte är behörig till gymnasieskolans nationella program ska eleven även erbjudas att gå ett preparandår.

Satsning på läxhjälp/studiestöd ska riktas till mellan- och högstadiet, gärna i samverkan med det civila samhället.

Genom screening och utvärdering av elevers kunskaper kan vi på ett tidigt stadium fånga upp elever som behöver tidiga insatser och extra stöd för att nå kunskapsmålen. För att stimulera intresset för matematik och naturvetenskapliga ämnen kan spetsklasser startas på högstadiet liknande de profilklasser som finns inom andra områden, exempelvis dans, musik och idrott.

Det finns ett tydligt samband mellan hög fysisk aktivitet, hälsa och inlärningsförmåga. Detta bör tillvaratas på lämpliga sätt i Göteborgs skolor.

Nystart för grundskolan

Ansvar för grundskolan ska, så snart det är möjligt, lyftas från stadsdelarna till en central nämnd för grundskola och specialpedagogik som inrättas; grundskolenämnden. Till nämnden förs ansvaret för all specialpedagogik liksom utredningsresurser för elever i behov av särskilt stöd, för vilket en särskild enhet inrättas. Ett fungerande systematiskt kvalitetsarbete är helt centralt i en lärande organisation som utvecklas mot fungerande lösningar.

Center för skolutveckling ska vara en resurs för alla skolor i Göteborg, oavsett huvudman, när det gäller omvärldsbevakning, specialpedagogik, kompetensutveckling och annat som kan gynna alla elever i Göteborg. Ansvaret för Center för skolutveckling flyttas till grundskolenämnden.

Idag har Göteborgs Stad tio olika modeller för att fördela grundskolans resurser, med olika grader av kvalitetsarbeten, vilket inte skapar förutsättningar för en likvärdig skola. Alla elever har olika behov och förutsättningar men har samma rätt att nå sin fulla potential. Därför ska öronmärkning med ett garanterat grundbelopp införas. Detta kompletteras med en modell av socioekonomiskt tilläggsanslag och med extrabelopp för elever i behov av särskilt stöd. Kommunstyrelsen får i uppdrag att förbereda ett införande. Föräldrarnas möjligheter att genomföra det fria skolvalet ska underlättas i samband med terminsskiftet.

Läsning är grunden för allt lärande

Läsning är grunden för allt lärande och är avgörande för att ge eleverna ett levande språk och verktyg att ta till sig andra kunskaper. Särskilt viktigt är ökat fokus på pojkars läsning. Här har skolbiblioteken och skolbibliotekarierna en viktig roll.

Lågstadielyft

Vad som händer i klassrummet bestämmer hur det går för eleverna. Ska resultaten förbättras behöver varje elev få mer tid med skickliga lärare. Forskning visar att mindre klasser under de första skolåren kan ge positiva effekter på elevernas resultat, särskilt om lärarens kompetens nyttjas på bästa sätt.

Den nya grundskolenämnden får i uppdrag att påbörja arbetet med att utifrån lokala behov ge rektorerna möjlighet att minska storleken på

klasserna, ha fler lärare i klassrummet, ha fler halvklasstimmar eller anställa fler speciallärare. I årskurs tre införs en läsa-skriva-räkna-garanti.

En bra grundskola

Särskolan är väsentlig för elever i behov av särskilt stöd.

Grundskolan i Göteborg ska ge kunskaper, bidra till personlig utveckling, social gemenskap och ge en god grund fortsatta studier och för ett aktivt deltagande i samhället. Oavsett elevens behov ska utbildningen hålla en hög kvalitet och därför ska personalens kompetens säkerställas.

Stärk fritidshemmen

Fritidshemmen är en förutsättning för många föräldrar att delta i arbetslivet. Fritidshemmen ska ge eleverna trygghet, stimulera elevers utveckling, lärande och erbjuda en meningsfull fritid.

Fritidspedagogiken bedrivs under hela dagen och det är viktigt att kvaliteten får lov att utvecklas. Idag är elevgrupperna för stora och det behövs mer personal samt ändamålsenliga lokaler. En särskilt satsning genomförs där resurserna riktas dit där de behövs mest.

Kunskapsfokus i gymnasieskolan

Gymnasieskolans utbildningar ska innehålla utbildningsvägar både för de elever som har ambitionen att läsa vidare på universitet eller högskola samt för dem som vill gå direkt ut i arbetslivet.

Det ska finnas ett brett utbud av gymnasieutbildningar att välja mellan och ungdomarnas förstahandsval ska tillgodoses i så stor utsträckning som möjligt, med syftet att öka motivationen och minska avhoppen.

Stadens gymnasieskolor ska ha en tydlig profil med högsta kvalitet och nuvarande gymnasieorganisation förändras med ambitionen att varje kommunal gymnasieskola får en ansvarig chef och ett tydligt pedagogiskt ledarskap. Oavsett vilken utbildning eleven väljer ska varje individ stimuleras och utmanas att nå längre. Antalet spetsutbildningar kan öka. Ett fjärde år erbjuds på teknikprogrammet.

Yrkesprogrammets ambitionsnivåer ska öka så att eleven kan gå direkt ut i arbetslivet med goda yrkeskunskaper och en yrkesexamen. Möjlighet ska finnas att gå ett yrkesprogram som lärling eller göra sin lärlingsutbildning på ett företag. Kopplingen till arbetsmarknaden är

viktig i all utbildning. Kortare yrkesutbildningar, som förbereder för tydliga arbetsuppgifter inom en viss bransch, behöver också erbjudas.

Det fria gymnasievalet inom göteborgsregionen är ett viktigt samarbete mellan kommunerna. Det ökar elevernas möjligheter att välja utbildning och skola. Anslagen till gymnasieskolan ökas för att närma sig GR:s prislista.

En gymnasiesärskola med hög kvalitet

Det är viktigt att staden säkerställer att eleverna i gymnasiesärskolan får ökade möjligheter att välja utbildningsvägar och att kontakten med arbetslivet stärks, inte minst när det gäller att skapa fler praktikplatser. Ett mål med utbildningen måste vara att varje elev efter förmåga får möjlighet till ett så självständigt liv som möjligt och ges rätt förutsättningar för egen försörjning.

Ansvar och stöd till skolans ledare

Lärare är den enskilt viktigaste faktorn i skolan och forskning om framgångsrika skolor visar att rektorns roll är central. För att lyfta kunskapsresultaten i stadens skolor krävs satsningar på såväl lärare som rektors pedagogiska ledarskap. Stadens rektorer måste ges både ökat ansvar och ökade befogenheter över såväl verksamhet som ekonomi samt få stöd i det pedagogiska ledarskapet.

Satsa på lärarna

Läraryrkets status behöver lyftas. Alliansregeringens införande av karriärtjänster har varit avgörande för att förbättra lärarnas karriärmöjligheter och i dag har Göteborgs Stad hundratals anställda förstelärare. Med ett fullföljande av alliansregeringens satsning hade fler förstelärare kunnat anställas på skolor i utsatta områden. Då lärarlyftet pågår fram till utgången av 2016 behöver Göteborgs Stad påbörja ett långsiktigt arbete med att säkra kompetensbehov och skolutveckling tillsammans med Lärarutbildningen vid Göteborgs Universitet och GR. Fler lektorat med verksamhetsnära forskning behövs i staden. Lärare som saknar behörighet ska få möjlighet att fortbilda sig genom Lärarlyftet. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att genomföra en lönekartläggning av såväl lärare som rektorer som ska kopplas till en kompetensutvecklingsplan.

Kommunstyrelsen tillsammans med berörda nämnder ges i uppdrag att genomföra en översyn kring hur lärarnas administrativa börda kan minska. Lärarnas tid med elever ska prioriteras.

En aktiv studie- och yrkesvägledning

Ett uppföljningssystem för Göteborgs Stads systematiska kvalitetsarbete som även inkluderar fristående verksamhet ska inrättas.

Staden behöver bli bättre på att erbjuda alla elever, oavsett skolval, en oberoende kvalificerad studie- och yrkesvägledning. Därför ska det säkerställas att elever får den vägledning och stöd som krävs för att de ska kunna göra medvetna val. Det kommunala aktivitetsansvaret behöver stärkas. Erfarenheterna från projektet Plug-In är goda och ska därför implementeras fullt ut.

Trygghet och studiero är avgörande

Trygghet och studiero i skolan är grundläggande för att lyfta kunskapsresultaten. Att visa hänsyn och respekt för andra elever och lärare och att ta ansvar för sina studier har stor betydelse för skolgången. Kommungemensamma regler och rutiner ska införas på samtliga skolor för hur elevens frånvaro och närvaro ska följas upp.

Mobbing, kränkningar och hot är inte acceptabelt oavsett var det sker. Alla skolor ska genomföra ett tydligt värdegrundarbete där eleverna är delaktiga och ska ha evidensbaserade antimobbingplaner. Rektor har ansvaret för att planen efterlevs och att den utvärderas årligen, samt att löpande hålla föräldrarna informerade.

Förstärk elevhälsan

Skolan ska erbjuda en fungerande och tillgänglig elevhälsa med god tillgänglighet till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och specialpedagoger för att snabbt kunna få den hjälp och det stöd eleven behöver.

Insatser för nyanlända elever

Berörda nämnder ges i uppdrag att finna ett gemensamt arbetssätt för hur kartläggningen av nya elever går till och följs upp.

Undervisningen måste organiseras och anpassas efter den enskilde elevens grundkunskaper. Fokus ska ligga på svenskundervisning och modersmålet ska användas som ett stöd.

IT ett självklart stöd

Berörda nämnder ges i uppdrag att ta fram en stadsgemensam IT-strategi som utifrån forskning hjälper skolorna att välja vilka IT-satsningar som är ändamålsenliga. IKT (informations- och kommunikationsteknik) ska vara en naturlig del av skolans verktyg.

Medmänsklighet i omsorgen

Social omsorg handlar om samhällets uppdrag att stötta människor i utsatta situationer. Stödet ska ges utifrån vars och ens egen förmåga och förutsättningar. De sociala trygghetssystemen ska ge stöd samtidigt som de ska uppmuntra och stödja vägen till ett arbete och ett värdigt liv. Barnperspektivet ska genomsyra det sociala arbetet.

Aktivt försörjningsstöd för fler jobb

Arbetet med att minska beroendet av försörjningsstöd ska intensifieras och graden av egenförsörjning ska öka. Långvarigt beroende av försörjningsstöd måste i större omfattning bytas mot aktiva åtgärder för att öka den enskildes livskvalitet. Samordning av Försäkringskassans, primärvårdens, Arbetsförmedlingens och socialtjänstens resurser ska utvecklas vidare inom ramen för Samordningsförbunden.

Riktlinjerna för ekonomiskt bistånd i Göteborgs Stad ska ses över så att krav på motprestation aktivt används i de fall det är tillämpligt och ställs utefter varje människas unika förutsättningar. Det är också viktigt att staden arbetar aktivt med att motverka felaktigheter kring försörjningsstöd.

När större fokus läggs på tillväxt och arbetsskapande åtgärder kan kostnaderna för försörjningsstödet pressas tillbaka.

Individ och familjeomsorg med tidiga insatser

Individ- och familjeomsorgen ska arbeta förebyggande med insatser i ett tidigt skede då detta leder till minskat mänskligt lidande men också lägre kostnader i ett längre perspektiv. Det är i detta sammanhang av stor vikt att samarbetet mellan socialtjänst, skola, förenings- och fritidsverksamhet samt polis utvecklas än mer. Nätverksbyggande med olika i samhället verksamma aktörer på området ska öka.

Insatserna inom individ- och familjeomsorgen ska baseras på evidensbaserade metoder och arbetssätt som ger effekt och en positiv förändring av människornas livssituation. Insatser ska följas upp och systematiskt utvärderas.

Stabilt boende med stöd och eget ansvar

Göteborgs Stad behöver skärpa sina ansträngningar för att hjälpa var och ens möjligheter till ett långsiktigt och stabilt boende. I detta arbete

ska kommunen stödja den enskilde men aldrig överta dennes egna ansvar för sin situation. Kortsiktiga lösningar har en tendens att skapa osäkra förhållanden för den enskilde och driva på kostnadsutvecklingen för kommunen.

Ökad delaktighet för människor med funktionsnedsättning

Den ovillkorliga principen om alla människors lika värde förändras givetvis inte av en funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättning ska bemötas som alla andra med värdighet och respekt samt kunna vara trygga i att det finns service som fungerar på bästa sätt. Särskild uppmärksamhet måste ägnas åt barn och unga, men också föräldrar med funktionsnedsättning.

Så långt det är möjligt ska stadens verksamheter anpassas så att serviceutbudet kan nyttjas av alla. Insatser för ökad tillgänglighet i staden skulle öka arbetsmarknads- och serviceutbudet för människor med funktionsnedsättning samtidigt som det breddar kundkretsen för kommersiella verksamheter. Ökad tillgänglighet innebär att möjligheterna att delta i samhällslivet blir bättre.

För att en funktionsnedsättning inte ska bli till ett onödigt stort hinder ska det finnas möjligheter att välja mellan de hjälpmedel och stöd som finns. Väntetiderna för hjälpmedel ska kortas.

En känd funktionsnedsättning som är medfödd, livslångt förvärvad eller livslång konstaterad diagnos, ska inte behöva bli bedömd eller prövad fler gånger. Detta bör endast frångås vid indikation på medicinsk förändring. Utredda funktionsnedsättningar ska vara väldokumenterade och på ett enkelt sätt kunna kommuniceras efter medgivande mellan olika organisationer och aktörer.

Det ska vara möjligt att välja mellan olika utförare av daglig verksamhet. Yttre hemtjänst är en god möjlighet att utveckla daglig verksamhet både för dem som utför och efterfrågar den.

Möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att själva välja utförare av hälsovård och omsorg ska öka. En modell med valfrihet inom hemtjänsten ska införas, i enlighet med Lagen om Valfrihet.

För att utveckla framtidens färdtjänst måste andelen personer med funktionsnedsättning som nyttjar kollektivtrafiken öka. Ett minskat användande av färdtjänsten får däremot inte ske på bekostnad av rörelsefriheten för den enskilde.

En sammanhållen och trygg stad genom delaktighet

Varje persons enskilda och okränkbara värde måste återspeglas i den kommunala servicens inriktning. I en sammanhållen stad finns likvärdiga levnadsvillkor med insatser för att stötta de enskilda människorna som lever i en utsatt situation rörande exempelvis risk för ohälsa och utanförskap. Därför ska fokus läggas på att överbrygga de skillnader som finns i utbildningsnivåer, ohälsotal och andra brister för att skapa likvärdiga möjligheter till ett värdigt liv.

Ett hem för alla

Ingen ska behöva vara hemlös i Göteborg och ingen ska behöva tillbringa natten ute på gatan. Stadens arbete ska stödja människor att få ordning på sitt liv och sin tillvaro.

Den som är hemlös och vill förändra sin livssituation ska ges möjlighet att göra det med stöd från staden. Exakt hur det stödet ska se ut måste variera från person till person beroende på orsakerna till hemlösheten och vilka behov personen kan ha. Samarbetet med fastighetsägare, frivilligorganisationerna, samt med psykiatrin och sjukvården ska vidareutvecklas.

Den som är hemlös har ofta sociala problem som sällan kan lösas utan tryggheten i ett stabilt boende. Boende ska i större utsträckning ses som en grundläggande del i att ordna upp sitt liv.

Bred samverkan kring EU-migranter

Sociala resursnämnden ska stärka stadens arbete med fattiga EU-migranter genom en bred samverkan mellan olika aktörer, såsom exempelvis stadens nämnder, bolag, GR, ideella organisationer, polisen och kronofogdemyndigheten. Det gäller att följa gällande lagstiftningar och förordningar samt följa utvecklingen inom detta område. Göteborgs Stad ska inte acceptera otillåten camping. Göteborgs Stad ska fortsätta att stödja de ideella organisationerna i deras arbete.

Krafttag mot våld i nära relationer

Stöd och hjälp för våldsutsatta personer måste säkerställas genom kommunala och ideella stödinsatser och tillgång till drogfria boenden.

Som exempel kan alla stadsdelarna utse samordnare som ansvarar för arbetet mot våld i nära relationer.

Kvinnojourerna gör ett viktigt arbete för utsatta kvinnor, särskilt i det akuta skedet. Stödet till frivilligorganisationer inom trygghetsområdet, som exempelvis kvinnojourer, ska stärkas. Förutsättningarna för att bredda stödet för att underlätta långsiktig planering ska utredas. Det är den som utövar våld som ska flytta eller byta bostad, inte den som blir slagen.

Många gånger är situationen känd innan det akuta skedet uppstår. Kommunen ska vara lyhörd för att själv eller via samverkanspartners kunna sätta in stöd och hjälp i ett förebyggande syfte för att undvika våldssituationer.

Samverkan mellan kommunala och privata bostadsbolag inom göteborgsregionen för att hjälpa personer som utsatts för relationsnära våld till både temporärt och permanent boende måste öka.

Stödpersoner ska finnas till hands för den utsatta personen innan, under och efter rättsprocessen. Olika former av stöd, exempelvis genom ett virtuellt forum för dem som inte har möjlighet att lämna sitt hem, ska erbjudas. Stödet kan bland annat bestå i direktkontakt med myndighetspersoner.

Motverka prostitution och trafficking

Prostituerade är en mycket utsatt grupp i samhället. Inte sällan är det människor som lockats till Sverige med falska löften om jobb. Mikamottagningen under Social resursförvaltning gör ett bra och viktigt arbete som ständigt måste vidareutvecklas. Motverkande av prostitution och trafficking ska ges hög prioritet.

En folkhälsa med tidiga insatser

En god hälsa grundläggs i tidig ålder. Skolan har en viktig roll i att främja och grundlägga en god hälsa. Detta kan till exempel ske i samarbete med föreningslivet och volontärer. En del i detta är goda kostvanor som grundläggs tidigt genom bland annat bra mat med alternativ i skolan.

Den fysiska aktiviteten hos barn och ungdomar behöver öka. För att uppmuntra till fysisk aktivitet på fritiden är det viktigt med ett väl utvecklat samarbete mellan skolor, fritids, och idrottsföreningar.

Det finns ungdomar som på grund av sin religion eller kulturella tradition kan uppleva det svårt att prata om sex och samlevnad. Inte minst gäller det ungdomar som inte identifierar sig med traditionella normer. Personal på stadens ungdomsmottagningar ska därför ha kunskap och erfarenhet av att ge stöd utifrån ett mångfaldsperspektiv, exempelvis genom hbtq-kompetens.

Folkhälsa omfattar alla människor. På samma sätt som skolan och ungdomsmottagningarna jobbar med ungas hälsa, ska träffpunkter och andra verksamheter riktade till äldre lyfta folkhälsofrågor ur äldres perspektiv.

Aktivt arbete mot droger och missbruk

Stadens roll och uppgift måste fortsatt vara att jobba förebyggande och uppsökande. Arbetet med att kraftfullt agera mot narkotikans spridning och missbruket av alkohol och droger ska fortsätta. Insatser som motverkar en tidig nikotin- och alkoholdebut och minskar totalkonsumtionen, som exempelvis avvänjning, ska genomföras. Var den enskilde bor i staden ska inte påverka vilken behandling som erhålls. Socialstyrelsens nationella riktlinjer på området ska därför efterföljas och det är fortsatt viktigt med lågtröskelverksamhet. De metoder som används ska vara evidensbaserade och det måste upprättas tydliga individuella behandlingsplaner.

För att öka möjligheten till tidig upptäckt av narkotikaanvändande kan drogtestar, efter föräldrarnas medgivande, genomföras i skolan. Även frivilliga tester baserade på att elever i de unga tonåren tecknar avtal om att inte missbruka, där de går med på att låta sig testas vid ett framtida misstänkt droganvändande, är ett alternativ.

De som arbetar med att motverka användning av narkotika måste ständigt ha kunskap om nya droger, som ofta sprids snabbt på internet.

Föreningarnas förebyggande arbete mot missbruk ska uppmuntras. Fokus ska ligga på att föreningarna ges kunskap och verktyg att arbeta förebyggande mot droger.

När staden köper vård från andra ska man betala för resultat snarare än för behandlingstid. Att systematiskt utvärdera nyttan av de insatser som görs är därmed av största vikt.

Det är även viktigt att det finns rutiner för att säkerställa samverkan med sjukvården kring personer med samsjuklighet, det vill säga

personer som både är missbrukare och lider av psykisk sjukdom. Även frivilligorganisationernas arbete och kunskap ska tas bättre tillvara.

Delaktighet ger en trygg stad

Otrygghet och rädsla för att röra sig i staden ska aldrig få ta överhanden i Göteborg. Gängkriminalitet, skjutningar och oskyldiga som drabbas kräver större fokus på åtgärder mot detta.

Att bekämpa brott är i huvudsak en polisiär uppgift, men hela samhället behöver bidra för att komma till rätta med problemen, inte minst i det förebyggande arbetet. Göteborgs Stad kan arbeta med att stoppa rekryteringen till kriminell verksamhet genom tidiga insatser från socialtjänsten, samt erbjuda personer som befinner sig i kriminella miljöer att hoppa av genom exitverksamheter. Så kallade SSPF-arbeten, där socialtjänst, skola, polis och fritid samarbetar, har visat sig framgångsrika och ska användas mer. Göteborg behöver fler områdespoliser. I grunden handlar det om att genom stadens alla verksamheter skapa framtidstro; där skola, jobb och bostäder måste vara i fokus. Kunskapscentrum mot organiserad brottslighet har en viktig roll i arbetet. Arbetet ska utvecklas och kunskapscentrum ska söka samarbete med andra kommuner och organisationer, inte minst GR.

Kriminaliteten känner inga gränser, därför ska staden ha en bra beredskap för att verka kommunövergripande vid oroligheter och särskilda händelser.

Stadsdelsnämnderna ska, tillsammans med polisen, arbeta med att identifiera så kallade "hot spots" - områden eller platser i staden där många brott begås - och göra konkreta insatser för att minska brottsligheten där, exempelvis genom att öka belysningen, införa kameraövervakning eller bygga om platserna.

Äldreomsorg för ett värdigt liv

Äldre göteborgare ska bemötas med respekt och de ska ha makt och inflytande över hela sin livssituation. Alla göteborgare ska kunna åldras med livskvalitet, värdighet och trygghet. Äldreomsorgen i Göteborg ska präglas av kvalitet och valfrihet. Staden ska, så långt det är möjligt, tillmötesgå äldres önskemål om att kunna bo kvar i sin egen bostad.

Helhetssyn ska präglade omsorgen

För att Göteborg ska bli en bra stad för äldre ska service, vård och omsorg vara tillgänglig och ges utifrån en helhetssyn på varje enskild människa. Omsorgen ska utgå ifrån individens behov och önskemål samt ett hälsofrämjande förhållningssätt. Äldre har rätt till en likvärdig service, hemtjänst, vård och omsorg av god kvalitet oavsett var man bor.

Alla ska i så stor utsträckning som möjligt själva kunna bestämma när det är dags att komma ut i friska luften, äta eller vila. Detta innefattar även möjligheten att själv få välja vem som utför hjälpen i hemmet.

Garanterat värdig omsorg

Eftersom Göteborg Stad är ytterst ansvarig för kvalitetsnivån inom de äldreomsorgstjänster som staden erbjuder, ska dessa säkerställas med en värdighetsgaranti. Syftet är att förtydliga, främst för de äldre och deras närstående, vad de kan förvänta sig av stadens äldreomsorg. Det handlar inte bara om vad som ska göras utan också hur, när och på vilket sätt tjänsterna ska göras. Garantierna ska ge ett konkret mervärde och vara lätta att förstå, så att de ger de äldre ökad delaktighet och trygghet i vardagen.

För att kunna arbeta systematiskt med kvaliteten behöver en riktad tillsyn och granskning av all äldreomsorg genomföras. Samarbetet med högskola och universitetet ska utvecklas.

Kommunstyrelsens äldreberedning ska ha ett särskilt fokus på äldres boende, valfrihet, integritet och trygghet samt utreda förutsättningarna för en kommunal fristående äldreombudsman. Till äldreombudsmannen ska äldre och anhöriga kunna vända sig för att få råd, stöd och vägledning gällande stadens äldreomsorg. Äldreombudsmannen ska ha en stark, fristående ställning gentemot politiker och personal. En annan viktig funktion är att vid behov

kunna hänvisa och förmedla kontakter till ansvariga, liksom att dokumentera och följa upp inkomna synpunkter. Kommunstyrelsen ska också utreda inrättandet av en central nämnd för äldreomsorgsfrågorna. Nämnden ska bland annat ansvara för kvalitetsfrågor, Senior Göteborg, stadens äldreombudsman samt samverka med Västra Götalandsregionen (VGR).

Äldreomsorgens verksamhet ska granskas utifrån den äldres perspektiv i förhållande till politiskt uppsatta mål och kvalitetskriterier. Det gäller såväl särskilda boendeformer som hemtjänst och övriga verksamheter inom äldreomsorgen. Då de beviljade timmarna för exempelvis hemtjänst kommer att få ökad betydelse för utförandet måste metoder för att bedöma rätt antal timmar för att tillgodose de biståndsbedömda behoven tas fram. Detta syftar såväl till att minska risken för kostnadsdrivande beslut som likvärdig service för alla göteborgare oavsett vilken stadsdel man bor i.

För att ytterligare öka kvaliteten ska en trygghetspatrull inrättas som enbart svarar på larm och inte utför ordinarie hemtjänst.

Tillämpa Lagen om Valfrihet

Den som vill bo kvar hemma ska ges goda förutsättningar att göra det. Att ta emot hjälp i sitt eget hem innebär ofta att släppa en annan person nära in på livet. Alla äldre som vill ska få möjlighet att välja vem som ska komma och utföra tjänster i hemmet. Kommunstyrelsen får i uppdrag att ta fram en genomförandeplan för att säkerställa det fria och personliga valet.

Ålder är inte ett hinder för att göra aktiva val. Den som utför hemtjänsten kan vara staden eller en privat aktör. Om man inte är nöjd med sin utförare ska man kunna byta.

Göteborg ska tillämpa Lagen om valfrihet (LOV) så att valfriheten ökar och alla får möjlighet att välja utförare. Med reformen stärks valfriheten genom ett brett utbud av aktörer som utför professionellt socialt omsorgsarbete och sjukvårdande insatser. Lika villkor ska gälla för alla utförare, oavsett huvudman.

Valfrihet i äldreomsorgen ger nya möjligheter för den äldre att till exempel få hemtjänst eller plats på äldreboende med inriktning på det egna språket. Dessutom ökar kreativitet, innovationskraft och delaktighet för andra aktörer när det kommunala monopolet upphör.

Fler platser och större frihet

Staden behöver fler vård- och omsorgsboenden för att säkerställa äldres val av bostäder och omsorg.

En utbyggd växelvård där rehabilitering är en del, är ett måste för en fungerande omsorg och därför ska staden säkerställa att det finns tillräckligt många korttidsplatser. Dessa platser är viktiga för att avlasta de anhöriga och samtidigt ge den äldre en god omsorg.

Friheten att välja boendeform måste öka. Att själv bestämma hur man ska bo är en central del i en människas självbestämmande och så givetvis även bland äldre. Det behövs därför en mångfald av boenden anpassade för äldre, både på den vanliga bostadsmarknaden och bland äldreboenden.

Mångfalden ska utvecklas i samverkan med kommunala och fristående aktörer. Det handlar om allt från trygghetsboende och seniorboende till äldreboende med språklig inriktning, hbtq-inriktning eller möjlighet att ha husdjur.

Oavsett var man bor ska man i möjligaste mån med kort varsel kunna få tillgång till ett trygghetsboende. Göteborgs Stad ska underlätta för att fler trygghetsboende som hyresrätt kan byggas.

Biståndsbedömningen ska lägga större vikt vid den enskildes önskemål och beakta den enskildes upplevelser av ensamhet, oro och otrygghet.

Yngre personer i behov av särskilt boende ska inte vara hänvisade till äldreboende. Denna problematik måste uppmärksammas för yngre som lider av demens.

Det måste finnas en kvalitativt säkerställd palliativ vård i hemmet som samordnas med hospice för att ge värdighet i livets slut.

Förebyggande insatser för äldres hälsa

Arbetet med att förebygga ohälsa och minska vårdbehovet hos äldre samt avlasta anhörigvårdare ska öka. Därför ska förebyggande hembesök för människor över 80 år som inte har hemtjänst erbjudas i alla stadsdelar. Staden ska utveckla stödet till de som vårdar sina anhöriga i hemmet. Arbetet med information, stöd och hjälp till de anhöriga som gör stora insatser måste hålla hög och jämn kvalitet.

Hälso- och sjukvård ges i stor utsträckning inom den kommunala vården såväl till yngre som till äldre. Sjukdomsbilderna är i många fall

komplexa och kräver nära samverkan mellan äldreomsorgen, primärvård och slutenvård.

Verksamheten ska organiseras så att det är möjligt att äldre kan få omsorg och vård i hemmet eller plats på ett boende. Onödiga och kostsamma sjukhusvistelser ska minimeras. I samarbete med Västra Götalandsregionen ska formerna för ett sjuk- och vårdhem avsett för geriatrik undersökas.

Arbetet med hemrehabilitering ska intensifieras för att förbättra samverkan mellan olika professioner som kommer i kontakt med äldre. Arbetssättet går ut på att hemtjänstpersonal, arbetsterapeuter, sjukgymnaster och övriga jobbar ihop, samverkar och utbyter kunskaper utifrån den äldres behov och förutsättningar.

Insatser för att förebygga äldres benskörhet kan ske genom ökad träning. Alla äldre ska få större möjligheter att gå på promenader. Med stöd av exempelvis föreningslivet i samverkan med omsorgspersonal kan fysiska aktiviteter för äldre bli en bra friskvårdsinsats.

Måltiden ska vara en höjdpunkt

Matsituationen inom äldreomsorgen ska förbättras och alla ska garanteras mat som är näringsriktig, välsmakande och med stor flexibilitet för den som vill och behöver hjälp. Det handlar inte bara om matens kvalitet utan också om miljön runt omkring och sällskap vid måltiden. Måltiderna för de äldre ska vara några av dagens höjdpunkter. Det ska även vara möjligt att beställa mat via internet. I Göteborg ska det serveras mat som äldre tycker om och känner igen. Därför ska den enskilde själv kunna välja vilken typ av mat denne önskar och kunna kombinera att äta ute såväl som hemma.

Många äldre är i riskzonen för eller har drabbats av undernäring till följd av sjukdom och funktionsnedsättning. Äldreomsorgen måste ha dietist och nutritionskompetens i varje del av staden då den svagaste länken för att kunna bo kvar hemma ofta är näringsproblem.

Teknik ger trygghet

Teknik i hemmet för äldre är ett sätt att öka tryggheten. En del äldre tvingas flytta då bostaden inte är anpassad för de behov de har. För att äldre ska kunna bo kvar hemma är det viktigt att kommunen inte bara bygger lägenheter som är tillgänglighetsanpassade utan även anpassar befintliga bostäder.

Nya lösningar får aldrig äventyra äldre människors trygghet eller integritet. Staden ska, med respekt för integriteten, ligga i framkant med att föra in teknik och digitala lösningar inom omsorgen.

Kulturfestival och aktiviteter för äldre

Många äldre blir ensamma och drabbas av social isolering, vilket påverkar den fysiska såväl som den mentala hälsan. En kulturfestival för äldre ska genomföras i hela staden, för att öka äldres tillgång till kultur i staden.

Staden ska, i samverkan med andra, uppmärksamma befintliga träffpunkter och inrätta fler träffpunkter för äldre, där äldre som bor hemma kan träffas för att äta tillsammans och exempelvis kunna få hälsoråd. Det ska även vara möjligt att delta i andra aktiviteter som till exempel fysisk aktivitet, estetisk verksamhet och utflykter. Öppna verksamheter, träffpunkter och dagverksamheter ger stimulans och mening i vardagen. Deltagande i olika former av aktiviteter är också ett sätt att behålla den egna funktionsförmågan. Därför är olika mötesplatser för äldre en viktig förebyggande åtgärd inte minst utemiljön i anslutning till särskilda boenden.

Staden ska ge bättre möjligheter att utföra sociala volontärinsatser. De ideella organisationerna tar tillvara människors vilja att bidra till samhället och förgyller en tillvaro som för många skulle ha varit alltför enformig utan dessa insatser.

Aktivt ledarskap inom äldreomsorgen

Ett fungerande ledarskap är av största betydelse för verksamhetens utveckling och kvalitet. Cheferna inom äldreomsorgen måste ges möjligheter att vara närvarande chef, stödja personalen till utveckling, gå igenom arbetsmetoder och driva förändrade arbetssätt. I detta ingår goda möjligheter till fortbildning och stöd för egen utveckling.

För att kunna arbeta med såväl intraprenader som ett förändringsarbete som syftar till likvärdig service, krävs andra arbetsmetoder och ändrade förhållningssätt. Detta är en grundläggande ledarskapsfråga och måste tillgodoses för att få ett bra resultat.

Statusen för arbetet i äldreomsorgen måste höjas bland annat genom att erbjuda vidareutbildningar och karriärmöjligheter, vilket också ger en mer motiverad personal. Ett gott ledarskap är grunden för en välfungerande äldreomsorg. De ledare som arbetar i äldreomsorgens

vardag, i hemtjänst och på äldreboende har en nyckelroll för kvaliteten i omsorgen.

De intraprenader som finns i staden har fallit väl ut i olika mätningar. Såväl personalnöjdhet som kostnadseffektivitet och därtill nöjda boende gör att fler intraprenader ska införas.

En grön stad vid ett blått hav

Förutsättningarna för göteborgarna att leva ett gott liv i staden är i grunden goda. Göteborg är en grön storstad med möjligheter till rekreation även mitt i staden. Parker, grönområden, idrottsanläggningar och naturområden bidrar alla till att öka stadens attraktionskraft. Den varierande geografin, från kala klippor i skärgården, via älvstränderna och centrala ”Stenstaden” till skogsbeklädda berg gör att alla kan finna sig en del av Göteborg att kalla sitt eget område med den närhet till skog, sjö, hav eller stad som tilltalar varje enskild människa.

Samtidigt utgör de varierande områdena en utmaning i sig – kraven på service och infrastruktur är desamma var göteborgarna än bor, men möjligheterna och förutsättningarna varierar. Alla delar av staden har sin charm och karaktär – det gäller att ta tillvara det goda i utvecklingen av det framtida.

Göteborg är en stad med förutsättningar att erbjuda ett gott liv såväl för göteborgarnas välbefinnande som för företagarnas och turisternas. Att utveckla infrastrukturen med grönområden och platser för kultur och rekreation, bostäder och handel, god kommunal service med plats också för företag – nya och etablerade – är en utmaning. Att göra det på ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart sätt, med klimatanpassningarna i gott minne, är en ännu större utmaning, men också en utmaning staden ska klara. Här finns företag och kunnande i teknik och miljö, här finns kultur som lockar fram kreativiteten och här finns naturen som lockar alla och envar. I det fortsatta beskriver vi hur staden ska formas för att vara den goda, gröna staden i vilken våra kärnuppgifter och våra göteborgare trivs - föregångsstaden för hållbar tillväxt, rent vatten och biologisk mångfald i urban miljö.

För att lyckas med den hållbara utvecklingen krävs kunskap och medvetenhet. Göteborg ska underlätta för människor att bidra till en grönare och renare stad.

Minska klimatavtrycket

Människor och företag ska minska sina utsläpp och minimera sin klimatpåverkan. För att nå det globala målet om en temperaturökning på maximalt två grader behöver företag och organisationer ta ansvar och göra frivilliga åtaganden med syfte att minska den totala klimatpåverkan i staden. Många företag och organisationer är redan

föregångare i det arbetet. Det ska löna sig att ta ansvar. Göteborgs Stad ska öka ansträngningarna för att se och uppmärksamma de företag och organisationer som tar ansvar. Göteborgs Stad ska ta på sig uppgiften att samordna ett fortsatt arbete som syftar till att effektivisera energianvändningen.

Stadens miljöprogram ska justeras för att få en tydligare koppling till de mål som staden behöver för att uppnå en hållbar tillväxt på kort och lång sikt. Programmet ska värdera kostnader och effekter av föreslagna insatser, hur staden på ett bättre sätt kan samverka med andra aktörer, investera för att minska koldioxidutsläppen och skapa ett effektivare transportsystem. Ständig och tydlig uppföljning och utvärdering av insatser och mål är viktiga verktyg för att ge möjlighet att korrigera för eventuella felsatsningar och föra in nya kunskaper och forskningsrön i programmet.

Insatser för säkrad vattenkvalitet och bättre luft

Havsmiljön måste skyddas och kunskapen om tillståndet i havet och längs kusten ska öka, samtidigt som kusten och skärgården ska vara livskraftiga boendemiljöer året runt. Staden ska, i samverkan med andra myndigheter och kommuner, säkra dricksvattentillgången samt utreda hur staden kan säkra att vattenburen smitta inte förorenar vårt dricksvatten vid en framtida klimatförändring.

Mängden gifter och tungmetaller i avloppsslammet måste minskas. Ett steg på vägen är att minska mängden dagvatten i avloppssystemet. Staden behöver utveckla gröna lösningar för att omhänderta dagvattenavrinning. Göta älvs vattenkvalitet kan därmed säkras bättre men älven är inte bara en dricksvattenstillgång utan även ett fritidsområde. Möjligheterna för göteborgarna att röra sig och cykla längs älven från Göteborg hela vägen upp till Bohus ska utredas.

Enskild debitering av vatten bör vara standard i nybyggda bostäder i syfte att minska vattenkonsumtionen.

Göteborg ska vara en bra och hälsosam stad att leva i och luften måste vara av god kvalitet. En bra luftkvalitet minskar risken för hjärtkärlsjukdomar och bidrar till en bättre hälsa för alla göteborgare. Staden ska vara en aktiv part som stöder forskning och utveckling som förbättrar luftkvalitén.

En långsiktigt hållbar storstad

En tätbebyggd stad behöver inte innebära att grönskan försvinner eller att grönytorna blir färre. Det är viktigt att skapa kvalitativa grönområden som exempelvis pocketparker mellan husen och att staden värnar den biologiska mångfalden och större grönområden. Göteborgs Stad ska verka för att möjliggöra naturupplevelser, fritid och rekreation för människor och sammanhängande grönytor för djur- och växtarter.

Göteborg ska vara en föregångsstad när det gäller hållbar utveckling. Affärsdriven miljöteknik och miljöteknikexport har stor potential och bidrar till både bättre miljö och nya jobb i vår stad. Den hållbara staden producerar förnyelsebar energi. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att samordna en utredning kring hur stadens tak kan utnyttjas för solenergi. Staden ska i första hand upphandla fossilfri elenergi.

Staden ska utreda förutsättningarna för de som brukar kommunal produktiv jordbruksmark att förvärva den.

Lättare att återvinna

Det ska bli enklare för göteborgarna att återanvända de produkter man själv inte längre har användning av, att återvinna sådant som kan förädlas på nytt samt slänga sopor och avfall på rätt ställe till rätt avgift. Kommunstyrelsen får därför i uppdrag att tillsammans med Kretslopp- och Vattennämnden utreda förutsättningarna för att inrätta fler fria besöksstillfällen till återvinningscentralerna.

Den fastighetsnära insamlingen och möjligheterna att samla in mer bioavfall ska öka. De lokala återvinningsstationerna måste göras mer lättillgängliga, både logistiskt och underhållsmässigt. Fler försök med avfallskvarnar ska genomföras, där det är lämpligt. Vid nybyggnation av större flerbostadsområden ska sopsugssystem nyttjas, så långt det är möjligt.

Jobb och tillväxt för bättre välfärd

Att känna delaktighet i samhället bygger på flera olika saker, inte minst att man har ett arbete att gå till, att man har stabila boendeförhållanden och att man kan känna trygghet och trivsel där man bor. Företag är bra för oss alla. Fyra av fem nya jobb skapas i små- och medelstora företag. Fler företag betyder fler jobb, fler skattebetalare och därmed skapas mer resurser till skola och omsorg. Staden ska undvika att göra sådant som andra kan göra lika bra eller bättre.

Alla göteborgare behöver vara med och bidra när Göteborg växer. Då behövs alla jobb från de med högskolekompetens till arbeten med lägre krav på utbildning eller erfarenhet.

Staden firar 400-årsjubileum år 2021. Inför firandet planeras en del projekt som syftar till att visa upp staden som öppen för världen. De stora projekt som väntar måste ha en hållbarhet över tid vid sidan av det som enbart gäller för jubileumsåret.

Företagsklimat i världsklass

Göteborg har ett stort och varierat näringsliv. En nyckelfråga är att företagare känner framtidstro och ett tydligt stöd från staden när det gäller att starta och utveckla sina verksamheter i göteborgsregionen. Förbättring för företagandet sker i två led. Det handlar både om hur vi förbättrar företagsklimatet i Göteborg i dag och om att tänka långsiktigt kring var framtidens jobb finns i Göteborg.

Nystartskvarter, entreprenörshus och science parks kan skapa bättre förutsättningar för nytänkande och tillväxt.

En positiv och serviceinriktad attityd är viktigt när det gäller regeltolkningar och avgiftsuttag i tillsynsverksamheter, men också hur man ser på till exempel byggande och marktilldelningar. För att underlätta för att starta och driva nya företag ska arbetet med företagslotsen utvecklas. En särskild översyn av kommunala regler som förbättrar och förenklar företagsklimatet ska också genomföras.

Göteborg har en hög andel företag som går omkull under de första åren. Business Region Göteborg, BRG, ges ett stimulansbidrag och ett uppdrag att på lämpligt sätt utforma funktioner för stöd och råd som kan vända denna utveckling.

Genom ett smartare sätt att upphandla kan staden stimulera små och medelstora företag att växa. Staden ska förstärka upphandlings- och beställarkompetensen i kommunen och fokusera på att utforma upphandlingarna så att fler får reella möjligheter att lämna anbud. Upphandlingsverktyget ska användas för att driva på både social, miljömässig och innovativ utveckling.

För att uppmuntra alternativ inom kommunsektorn och förbättra kvaliteten bör Göteborgs Stad införa utmaningsmöjlighet. Utmaningsmöjligheten innebär att en alternativ aktör kan anmäla intresse att ta över en verksamhet som utförs i kommunal regi. Kommunen prövar då förfrågan och avgör om man ska behålla verksamheten i egen regi eller om den ska läggas ut på upphandling eller i ett valfrihetssystem enligt Lagen om Valfrihetssystem.

En annan avgörande del för att företagandet skall fungera väl, är en god infrastruktur i hela Göteborgsområdet. Västsvenska paketet har stor betydelse för Göteborgs framtid och det framtida företagsklimatet. Samtidigt måste vi redan nu se ännu längre framåt. Det är viktigt med goda kommunikationer med tillväxt- och storstadsregionerna i norra Europa. Inte minst måste infrastrukturen kring Göteborgs Hamn fortsätta att utvecklas.

Göteborgs Stad och företagen i regionen verkar i en global konkurrens. Förutsättningarna måste förbättras såväl för kunskapsinhämtning om vad den europeiska unionen kan bidra med, som hur staden, människorna och företagen i regionen bättre kan påverka besluten. Internationella samarbeten, både inom och utanför EU, behövs för utbyten, nya perspektiv, lärdomar och erfarenheter men också för att marknadsföra Göteborg.

Grunden för framtidens jobb läggs i dag

Tre viktiga områden utmärker sig i Göteborg när det gäller framtidens jobb: kunskapsindustrin med sina kreativa näringar, Göteborg som logistiknav samt besöksnäringen. Kunskapsindustrin erbjuder alltifrån klusterbildningarna kring fordonsteknik, life science och sjöfart till kulturella näringar som filmindustrin i Västsverige. Kärnan i detta är dynamiken i samarbetet mellan den akademiska världen, stad/region och näringslivet. Staden ska ta fram en strategi för hur staden kan främja de kreativa näringarnas utvecklingspotentialer.

Besöksnäringen är betydelsefull och utsätts för hård konkurrens. Göteborg har en stark roll som evenemangsstad och ett gott anseende

som nöjesstad. Besöks- och evenemangsnäringen i Göteborg ska värnas och företagande inom nöjesbranschen uppmuntras. Göteborgs roll som destination i stadskärnan, i vår skärgård och i omkringliggande naturområden måste utvecklas. Viktiga förutsättningar för det är utvecklade möjligheter med fler direktflyg samt förbättrade förbindelser till och från Landvetter flygplats. Staden ska också förbättra möjligheterna att ta emot fler kryssningsanlöp. Vår roll som evenemangsstad behöver stärkas genom fortsatt utveckling av evenemangsstråket. I planeringen av evenemangsstråket är frågan om Scandinaviums framtid en viktig del. Göteborg behöver en modern arena med en maximerad extern finansiering. Ett utvecklat samarbete inom göteborgsregionen för att förlänga besökarens vistelser i vårt område skulle gynna besöksnäringen.

Viktigt att satsa på unga

Ungdomsarbetslösheten är ett problem då den som aldrig fått in en fot i arbetslivet tenderar att hamna allt längre från arbetsmarknaden. Den som drabbas känner lätt hopplöshet, och det sammanfaller med några viktiga år i livet, då man utvecklas och präglas som individ. Samtidigt är det ett samhällsekonomiskt problem när unga människor inte kan vara med och bidra.

Staden ska bjuda in näringslivet för att tillsammans initiera ett program som syftar till att erbjuda alla gymnasieelever möjligheter att få ett sommarjobb. Resurser avsätts för att ge 3 500 elever möjligheten. Stadens nämnder och bolag ska vara föregångare i detta arbete.

Verksamheten med sommarlovsentreprenörer ska införas i hela staden. Konceptet går ut på att ungdomar mellan 16 och 19 år ges möjligheten att starta och driva ett eget företag under sommarlovet.

Kopplingen mellan skola och arbetsliv under hela utbildningsvägen ska stärkas, och alla elever som läser i kommunala gymnasieskolor ska erbjudas möjlighet till praktik. Arbetslivet ska bli en naturlig del av de kommunala utbildningarna, genom tätare kontakter mellan skola och arbetsgivare. Ett nära samarbete med Ung Företagsamhet uppmuntrar till entreprenörskap redan i unga år.

Fler ska delta

Socialtjänsten måste bidra med stödinsatser för att upprätthålla varje människas rätt till ett drägligt och rikt liv samt ge enskilda möjligheter

att själva kunna välja assistansutförare. Personer med funktionsnedsättning ska få det stöd de behöver för att kunna arbeta på den vanliga arbetsmarknaden. För den som inte har förmåga att arbeta måste det finnas meningsfull daglig sysselsättning.

Kommunen har ett extra ansvar att erbjuda personer som inte klarar sig på den reguljära arbetsmarknaden både praktik och en meningsfull sysselsättning. Kommunen ska arbeta med en "head huntingfunktion" som kan hjälpa fler personer med funktionsnedsättning till en anställning.

Samordna sommarjobb, vuxenutbildning och SFI

SFI och vuxenutbildning är ett par av stadens viktigaste verktyg för att få fler arbetssökande att komma närmare en anställning. Kvalitén ska stärkas genom att möjligheterna för eleverna att välja utbildningsanordnare införs. Möjligheten bör utvecklas till att kunna välja en utbildningsanordnare inom hela GR-området.

Språket är en avgörande faktor för möjligheterna att få en anställning. Därför måste staden arbeta aktivt med SFI-undervisning, gärna i kombination med praktik. Vuxenutbildningen har ett ansvar i detta.

Göteborgs Stads samtliga nämnder och bolag ska aktivt erbjuda olika former av såväl sommarjobb som praktikplatser till gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen. Dessutom ska yrkesintroduktionsavtal erbjudas där utbildning och praktik varvas. Nämnden för Arbetsmarknad och Vuxenutbildning ges i uppdrag att samordna arbetet. Nämnden ska också identifiera bristyrken på den göteborgska arbetsmarknaden och erbjuda utbildningar som svarar mot dessa brister. Nämnden ska samordna sina insatser med andra utbildningsnivåer, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och samordningsförbunden.

Validering ska ingå som en självklar del i vuxenutbildningens arbete för att tillvarata kompetens och erfarenheter på bästa sätt.

Alla vuxna ska ha möjlighet att läsa upp till gymnasienivå inom vuxenutbildningen.

Kultur och fritid i en modern stad

En stad för alla medborgare är en stad där kultur- och fritidslivet fyller en viktig funktion, såväl för vuxna som för barn och ungdomar.

Kulturen för samman människor av olika ursprung och med olika bakgrund och bidrar till kunskap och förståelse. Om kulturen är tillgänglig för alla göteborgare ökar förutsättningarna för delaktighet och förståelse människor emellan. Det göteborgska kulturarvet har alltid berikats av människor med annan kulturell bakgrund än den svenska.

Kulturen måste stå för både det traditionella och det experimentella. De fria uttryckssätten bidrar till ett öppet och tolerant samhälle. För att kunna vara en utmanande kraft måste dessa få utvecklas på egna villkor. Förutsättningarna för kulturstöd måste vara tydliga och förutsägbara. Lika regler måste gälla för alla.

Staden ska aktivt söka samverka med andra aktörer i de fall det kan gynna kulturverksamhet i Göteborg.

Attraktiva museer och samlingar görs tillgängliga för fler

Stadens historiska samlingar utgör ett stort ekonomiskt, historiskt och betydelsefullt vetenskapligt värde. Det är viktigt att de hanteras på ett respektfullt och ändamålsenligt sätt och i så stor utsträckning som möjligt visas för allmänheten. På sikt ska alla samlingar digitaliseras för att göra dem tillgängliga för såväl en intresserad publik som för forskning. Arbetet med ett varvs- och industrihistoriskt center ska fortsätta.

Bygg bort kön till kulturskolan

Barn och ungdomar ska tidigt komma i kontakt med kultur i förskolan och skolan och inte enbart lära sig att konsumera kultur utan även ges möjlighet att själva skapa. Barnens roll i kulturlivet ska stärkas genom en barnkulturplan som kopplas till stadens kulturstrategi.

Kulturnämnden ska ges ett samordningsansvar för att informera och underlätta för skolor i det arbetet.

Ungdomens kulturhus, Frilagret, ska utvecklas. Därutöver ska större fokus läggas på ungdomskultur i stadsdelarna. Kulturnämnden ska fortsätta arbeta aktivt för att unga ska ta del av de befintliga kulturinstitutionernas verksamheter, så som Röhsska, Stadsbiblioteket och Konstmuseet med flera.

En modell ska tas fram och införas så att fler anordnare av kulturverksamhet kan erbjudas elever utifrån deras egna intressen och förutsättningar. Ansvar för kulturskolan samlas under kulturnämnden.

Biblioteken – en ingång till kulturen

Biblioteken är viktiga, inte bara i sig själva utan också som en port till kulturens andra uttrycksformer. Biblioteken är även viktiga som mötesplatser för bland annat studier och inspiration. Stadsdelsbiblioteken ska överföras till kulturnämnden. För att eventuellt kunna fortsätta med Stadsbibliotekets filial 300 m² behövs en ny lokalisering i närområdet. Samtidigt vill vi på sikt undersöka möjligheten att etablera fler filialer exempelvis vid Västlänkens stationer.

Värna donationstraditionen och EU-medel

Göteborg har en gammal tradition av kulturfinansiering via donationer. Kulturnämnden ges i uppdrag att utreda hur kulturen i staden kan stöttas och utvidgas med hjälp av extern finansiering och EU-projekt.

Aktivt föreningsliv och fritid

Alla göteborgare ska ha möjlighet till en aktiv fritid med ett brett och rikt föreningsliv. I samverkan med det lokala föreningslivet och andra aktörer ska en mångfald av verksamheter för barn och unga erbjudas. Goda förutsättningar ska gälla för motion och friluftsliv för alla invånare, både inom- och utomhus och under alla årstider.

Naturupplevelser, fritid och rekreation är betydelsefullt för människan. Stadens naturområden och parker ska profileras genom stadens närhet till vatten.

Stadens parker, friluftsbad, lekplatser och naturområden ska vara öppna för alla. Bland annat allmänna och stora badplatser ska fortsätta att tillgänglighetsanpassas.

Idrott engagerar

Idrotten är viktig både för göteborgarnas hälsa och för det civila samhället. Breddidrotten och fritidssysselsättningar för barn och ungdomar, särskilt de som i dag inte idrottar, ska prioriteras. Insatser ska göras för att stödja rekryteringen och utbildningen av

ungdomsledare. Staden ska erbjuda bra villkor och förutsättningar för elitidrotten. Samtidigt måste utbudet och möjligheterna till att spontanidrotta och motionera i hela staden öka, inte minst för äldre.

Enkelt och rättvist föreningsstöd

Föreningslivet ska vara till för alla. De kommunala föreningsbidragen ska stimulera till folkhälsa, träning, meningsfull fritidsaktivitet, demokratiska förhållningssätt med utgångspunkt i likvärdiga villkor för pojkar och flickor. Ett led i detta arbete är att uppmuntra föreningar att arbeta integrations-, tillgänglighets-, mångfalds- och jämställdhetsfrämjande. Det kommunala stödet ska vara likvärdigt och omfatta också andra hyres-/ägarförhållanden än kommunala.

Stimulera ökad simkunnighet

Insatser ska genomföras så att alla barn i årskurs fem ska kunna simma. Idrotts- och föreningsnämnden ska tillsammans med skolor och förskolor hitta gemensamma lösningar som skapar förutsättningar för att nyttja de kommunala simanläggningarna för simundervisning.

Ny lokaluthyrningspolicy

Stadens ska samordna all lokaluthyrning till en central enhet då vi tror att detta kan bidra till likabehandling av och tydlighet gentemot berörda föreningar. Det skapar också gemensamma regelverk för förvaltningarna.

En modell ska utredas och införas där hyressättningen av lokalerna är densamma oavsett vem som önskar hyra in sig och där den som önskar hyra in sig kan ansöka om bidrag för hyreskostnader, alltså en modell som bygger på föreningsbidrag snarare än indirekta subventioner.

I modellen ska en ny lokaluthyrningspolicy ingå, där demokratiska värderingar och principer är vägledande för uthyrningen. Staden ska inte upplåta lokaler till verksamheter, organisationer, eller aktiviteter som uppmuntrar eller bejakar våld, rasism, extremism eller droger.

Staden ska positivt pröva ansökningar om att köpa namnrättigheter till olika arenor och anläggningar.

Öppna hamnar och fler båtplatser

Göteborg är en attraktiv stad vid havet. Om fler göteborgare ska kunna ta del av möjligheten att njuta av fritid på havet behöver fler båtplatser komma till stånd under de närmaste åren. Driften av stadens fritidshamnar kan med fördel överlåtas på det civila samhällets aktörer då det inte är en kommunal angelägenhet.

Göteborg – en växande stad

Göteborg ska vara en attraktiv stad att leva i, investera i och besöka. Göteborg ska vara en stad som sjuder av liv där stadsplaneringen utgår från individers behov och trivsel. Göteborg ska vara en stad där alla kan bo och där det finns en puls och trygghet som lockar oss att vara ute i stadsrummet. När storstaden byggs kan det byggas högt i lämpliga lägen, och vid förtätning är gröna inslag viktigt.

Staden ska fortsätta verka för de viktiga investeringarna i Göteborg och Västsverige som ingår i Västsvenska infrastrukturpaketet. Paketet är ett avtal mellan Göteborgs Stad, Region Halland, VGR, GR och staten genom Trafikverket och som omfattar bland annat en ny Göta Älvbro, pendeltåg tunnel, en ny älvförbindelse och investeringar i kollektivtrafiken.

Låt staden växa och utvecklas

En storstad kräver en levande bebyggelse där stadens mångfacetterade värden tas tillvara. Göteborg ska vara en stad där högt och lågt, handel och kultur, offentligt och privat blandas. Där många människor möts uppstår möjligheter, men också motstående intressen. Storstaden erbjuder puls och variation, medan man kanske inte söker sig till innerstaden i första hand för lugn och avskildhet.

När nya stadsdelar planeras bör det i bostadsbebyggelsen finnas plats för nya kulturbyggnader, idrottsanläggningar, arbetsplatser, grönområden, förskolor, skolor och kommersiella verksamheter för att skapa en levande, attraktiv och trygg stad.

Göteborg står inför stora utmaningar beträffande nya infrastrukturlösningar. Staden ska arbeta för ett hållbart resande där alla trafikslags framkomlighet ska främjas på lämpliga sätt och miljövänliga resval underlättas. Växande transportbehov måste tillgodoses såväl för gods, kollektiv- och biltrafik, som cykel- och gångtrafik. De infrastruktursatsningar som kommer Göteborg till gagn i samband med det Västsvenska paketet är nödvändiga. Fler infrastruktursatsningar behövs för att staden ska kunna konkurrera med andra regioner i landet och med omvärlden.

Inkluderande stadsutveckling

Stads- och trafikplaneringen ska skapa möjligheter för göteborgarna att kunna göra kloka och hållbara val. Kollektivtrafiken måste vara tillgänglig för alla.

Den kommunala tillgänglighetsdatabasen ska utvecklas till en mer användbar guide som kan underlätta för den enskilde. Den kan också ge kommunen en bild över de åtgärder som behöver sättas in för ökad tillgänglighet för alla.

Samverkan med handikapporganisationerna är viktig för att uppmärksamma de brister som finns i samhället och även verka förebyggande.

Kommunen ska bistå företagare med råd och stöd för att öka den fysiska tillgängligheten i Göteborg.

Personer med funktionsnedsättning ska som alla andra ha tillgång till ett varierat boende. Den som är i behov av bostadsanpassning måste få detta inom tre månader.

Det behövs fler servicebostäder och lägenheter i det ordinarie bostadsbeståndet så att boenden med särskilt stöd inte upptas av personer som kan bo i vanliga lägenheter.

Öka byggnationen för ett växande Göteborg

Förutsättningarna för att bygga fler bostäder måste förbättras. Planprocessen behöver utvecklas så att fler planer omsätts till faktiska bygglov och startbesked. Under år 2016 ska det planeras för minst 4 500 bostäder i antagna detaljplaner utöver det som planeras inom ramen för jubileumssatsningens 7 000 bostäder fram till 2021. Planer för fler attraktiva kontor i staden ska tas fram. Fler flexibla detaljplaner behövs och det måste gå snabbare och bli enklare att göra justeringar i äldre detaljplaner. Staden ska planera för att kunna klara förhöjda vattennivåer.

Stadens exploateringsekonomi måste gå ihop. Det går inte att fortsätta producera stora och attraktiva planer som dras med ekonomiska underskott. En enskild exploatering kan i en sammanvägd bedömning motivera en avvikelse från detta.

Genom möjligheten för intressenter att nyttja externa plankonsulter kommer det att snabba upp takten för såväl stora som små aktörer och

frigöra resurser som gör det möjligt för fler planer att komma fram snabbare. Det är också viktigt att små aktörer kommer fram i staden.

Genom ökad valfrihet, konkurrens och mångfald på marknaden kan bostadsbristen minska. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att utreda och införa en bygglots som kan guida intressenter genom den kommunala planprocessen.

Fastighetskontoret ska fungera som en marknadsplats där man kan se vilken mark som finns att tillgå och här ska finnas mycket att välja på. Samspelet mellan Fastighetskontorets markanvisningar och Stadsbyggnadskontorets planarbete kan förbättras ytterligare. Fler markanvisningstävlingar kan snabba upp tempot, ge fler aktörer chansen och ge olika prisbilder.

All stadens markfördelning måste ske enligt samma principer. Det är viktigt att transparensen och uppföljning vid marktilldelning i staden ökar, därför prioriterar vi en sådan utveckling. Stadens markanvisningsprocess ska vara transparent för såväl bostäder som kontor.

Blandad bebyggelse och upplåtelseformer i varje stadsdel ska uppmuntras. Om boende vill friköpa lägenheterna de bor i ska staden ha en i grunden positiv syn på det, liksom att omvandla vindsutrymmen till lägenheter i enlighet med de nya reglerna om Attefallslägenheter. Antalet hyresrätter i centrala staden ska värnas. Delar av bostadsbeståndet i de kommunala bostadsbolagen kan omvandlas till bostadsrätter i områden där hyresrätter är dominerande.

Göteborgs Stad behöver en strategi för fler billiga bostäder. För att pressa byggkostnaderna ska Göteborg bland annat se över vilka särkrav från de nationella byggregler som staden ställer. Fler små lägenheter med lägre hyra behövs för dem med mindre inkomster så som unga, studenter, och äldre.

Samtalen om problemlösningar för att fylla studenternas behov av bostäder måste ständigt pågå mellan kommunen, studentkårer, bygg- och fastighetsbolag. Det behövs fler studentbostäder och fler aktörer på studentbostadsmarknaden.

Staden ska arbeta med flexibla detaljplaner och flexibelt byggande genom exempelvis tredimensionell fastighetsbildning, gemenskapsboenden och kvartersstruktur med lokaler i bottenplan.

Göteborg ska möjliggöra fler småhus där efterfrågan finns. Staden ska erbjuda fler tomter för småhusbyggnation. Tomträttsinnehavare ska erbjudas att köpa tomten till ett lägre pris än idag.

Långsiktigt hållbar stadsutveckling

Göteborg ska byggas ihop till en mer sammanhängande stad. Smart förtätning och bostäder som skapar blandstad är utgångspunkten. Ett sätt att förtäta är att bygga på befintliga huskroppar. Staden ska i huvudsak byggas inifrån och ut. Förtätningen är en förutsättning för ett miljövänligare Göteborg. Fler infill-projekt och hårda ytor ska bebyggas vid förtätning i centrala lägen. Innergårdsodling och odling på tak ska uppmuntras.

I en tät storstad behövs också fler gröna lösningar som gröna tak och väggar, stadsodling och pocketparker. Staden ska planera för gröna stråk. De lokala torgens attraktionskraft, trygghet och underlag för handel kan förstärkas genom att det byggs bostäder på och kring torget. Torgen finns i en social kontext och skapar trygghet och gemenskap. Att det finns ett utbud av affärer och offentlig service är viktigt. Kanalerna ska utnyttjas bättre och fler aktiviteter möjliggöras i och kring dem.

Belysningsprogram är viktigt för att skapa liv och rörelse i gaturummet, för att lysa upp vackra byggnader och för att skapa trygghet. Trygga miljöer med god belysning är ett måste för en attraktiv och trygg stad. Klottersanering och städning är åtgärder som behövs för att skapa ett tryggare Göteborg. Klottersanering ska ske skyndsamt, i samverkan med privata fastighetsägare. En ren, snygg, varierad och vacker stad skapar hög attraktionskraft.

Ökat inflytande över den egna bostaden

Göteborgs Stad har en dominerande ställning på Göteborgs bostadsmarknad. Det följer ett stort ansvar av att vara den enskilt största hyresvärden i Göteborg. Den kultur som, medvetet eller omedvetet, etableras inom bolagen och ut mot hyresgästerna kommer att påverka hela bostadsmarknaden i staden. Värdegrundsarbetet är därför särskilt angeläget internt men även ut mot kunder, hyresgäster och bostadssökande.

De kommunala bostadsbolagen har som syfte att kunna erbjuda kvalitetsbostäder till rimliga hyror för den enskilde. De kommunala bostadsbolagen ska ta ett större socialt ansvar. När de kommunala

bostadsbolagen inte längre kan leva upp till dessa förutsättningar måste ägaren värdera sitt fortsatta ägande. Det finns inget självändamål för staden att äga och hyra ut bostäder om det endast ska ske på en högt konkurrensutsatt marknad med vinstintressen.

Ingen kommunal hyresgäst eller bostadssökande ska diskrimineras. Likvärdiga villkor måste erbjudas alla nuvarande och presumtiva hyresgäster.

Stadens bostadsbolag ska arbeta fram koncept för att kunna erbjuda olika service och hyresnivåer utefter de boendes önskemål. Vid renoveringar ska hyresgästerna ges möjligheter att påverka åtgärdernas omfattning så att hyresnivåerna kan anpassas till rimliga nivåer.

Göteborgarnas möjligheter att påverka sin bostadssituation och sin boendemiljö ska öka. Stadens bostadsbolag ska därför se positivt på att fler hyresgästföreningar bildas. Bolagen ska på andra sätt vidta åtgärder för att öka hyresgästerna medinflytande. Det ska ske genom olika former av självförvaltning men också genom möjligheter till differentierat serviceutbud för att kunna anpassa boendemiljön till hyresgästernas önskemål, vilket också på sikt kan sänka kostnader för underhåll och renovering.

Göteborgs Stad ska se positivt på lägenhetsbyten, inom och utom det egna beståndet. Kötid ska ses som en viktig parameter vid tilldelning av bostad. De ekonomiska kraven för att kunna erbjudas hyreskontrakt av ett kommunalt bostadsbolag ska ses över.

Infrastruktur för storstaden

Västsvenska paketet bidrar till en ökad rörlighet i arbetsmarknadsregionen. Det blir ett bra tillskott för framtidens kollektivtrafik, som i en framtid skulle kunna kombineras med en tunnelbana i innerstaden som knyts samman med övriga staden. Utbyggda förbindelser Oslo – Göteborg – Köpenhamn och vidare ner till kontinenten, är viktiga delar.

En ny trafikstrategi ska tas fram, som utgår från målbilden i K2020, där fler resenärer ska välja kollektivtrafiken. Viktigt att utreda är planskild kollektivtrafik, BRT-system (bus rapid transport), att separera fotgängare och cyklister och skapa cykel- och gångvänliga stråk, skapa fler förbindelser över och under älven samt en bättre laddinfrastruktur för elbilar i staden.

Försöken med elbussar ska byggas ut och andelen hybridbussar öka. Andelen gods som fraktas via järnväg och sjöfart ska öka. Miljövänlig båttrafik såväl över älven som mellan innerstaden och skärgården behövs.

Det behövs trinningsåtgärder i centrala staden för att förbättra framkomlighet och fördela trafikflödena bättre för både fotgängare, cyklister, bilister och kollektivtrafikresenärer. Staden behöver ta fram ett program för gångtrafikanter. Det ska finnas goda parkeringsmöjligheter i eller i anslutning till centrum. Det kan vara av värde att man vid omstruktureringar av gator och torg där parkeringsplatser tas bort ersätter dessa platser i dess närhet.

Bilpooler, samutnyttjande av parkeringsplatser, kollektivt resande, cykling och gång ska uppmuntras. Fortsatt utbyggnad av pendelparkeringar är angelägen.

Kommunstyrelsen får i uppdrag att sammanhålla en ny parkeringsutredning som ska leda fram till en ny parkeringsstrategi och nya parkeringsnormer, där parkeringsmöjligheterna värnas. I detta ligger att studera och skapa förutsättningarna för bilpooler, miljöbilspareringar, parkeringshus och underjordiska garagelösningar i närheten av bostaden.

Säkra och yteffektiva cykelparkeringar, pumpstationer, utökning och utveckling av ”Styr och Ställ”, bättre och längre cykelvägar och höjd säkerhet för cyklister är delar som behöver utvecklas. För att cykeln ska vara attraktiv som transportmedel från ytterområden i staden behövs cykelbanor där cyklister kan uppnå högre hastigheter, skilda från fotgängare. Staden ska arbeta förebyggande för att motverka en negativ utveckling av cykelolyckorna i staden.

Göteborg är en populär studentstad. För att göra staden än mer attraktiv och för att underlätta för studenterna är det glädjande att Västra Götalandsregionen infört en utökad studentrabatt i kollektivtrafiken.

Staden behöver utreda och kostnadsberäkna underhållsbehoven i det kommunala gatunätet och beakta underhållskostnaden när nya investeringar planeras.

En stad som tar ansvar för ekonomin

Vår välfärd bygger på att så många som möjligt arbetar. Idag är Sverige ett av världens rikaste länder, tack vare att hårt arbetande människor lämnat efter sig ett bättre samhälle än de själva ärvt. Kopplingen mellan ekonomisk tillväxt och välfärd är avgörande. När fler arbetar och betalar skatt blir det mer pengar i den gemensamma kassan, som säkrar en hög kvalitet i välfärdens kärna: utbildning och omsorg.

En kontinuerlig översyn av stadens verksamhet oavsett driftsform är en förutsättning för en lärande organisation. Staden ska ständigt se över sin organisation och pröva effektiviseringsformer i form av sammanslagningar, delningar eller avyttringar av verksamheter. Välfärdens kärnuppgifter ska prioriteras. Självpåtagna uppgifter kan endast genomföras om medel finns inom tilldelad ram utan att nämndens övriga uppdrag äventyras. Kommunen är till för invånarna, inte tvärtom.

Alliansregeringens arbete med att fler människor ska ha ett jobb var inte bara en åtgärd som skulle bidra till att öka tillväxten. Det är också den långsiktigt bästa fördelningspolitiken. När fler arbetar och färre försörjer sig på sociala ersättningar minskar inkomstskillnaderna i samhället.

Göteborgs Stad behöver lägga fast en tydlig och långsiktigt hållbar ekonomisk strategi där utvecklingen av fasta kostnader understiger utvecklingen av intäkterna så att ekonomiska underskott inte uppstår. Stadens risker måste minimeras, inte minst ränteriskerna måste ses i ett längre perspektiv även om staden idag har en god räntesituation. Situationer med högre kostnader än intäkter ska undvikas. Undantag från denna regel bör endast vara möjligt på grund av omvärldsförändringar och inte genom självpåtagna och dåligt finansierade kostnadsökningar. Därför måste staden alltid vara försiktig med att dra på sig kostnadsökningar med långsiktiga effekter.

Den allmänna kostnadsutvecklingen måste därför dämpas. All verksamhet ska alltid genomföras på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt. Ett steg i den riktningen är att underlätta för alternativa driftsformer. Kommunen är inte alltid den bästa huvudmannen bakom all service. Andra aktörer kan utföra den offentligt finansierade servicen på lika bra eller bättre sätt än vad kommunen kan. Det är servicen gentemot medborgare som är det intressanta, inte vad som

står på lönekuvertet till den som utför tjänsten. Ett annat steg är att nämnder och bolag blir bättre på att leva upp till stadens ramavtal, avtalstrohet, och är mer konsekventa i sina energibesparingsambitioner.

I Göteborgs Stads budget för 2015 planerades stora uttag från de kommunala bolagen inom Stadshus AB-koncernen. Ur ett långsiktigt perspektiv kan inte Göteborgs Stad göra stora uttag ur Stadshus AB för att finansiera driften av de kommunala uppdragen. När Göteborgs Stad gör uttag ur Stadshus AB eller avyttrar kommunal egendom bör frigjorda resurser användas för investeringar, reinvesteringar eller skuldavskrivning, inte för att finansiera driften.

Göteborgs Stad är medlem i många föreningar, organisationer, samarbetsorgan och andra sammanslutningar. Till dessa är det oftast kopplat en medlemsavgift och ett stort antal arbetstimmar från kommunala tjänstemän. Staden behöver se över alla medlemskap så att dubbla medlemskap kan undvikas och rätt medlemskap prioriteras. Därför får kommunstyrelsen i uppdrag att göra en översyn av stadens samlade medlemskap med tillhörande medlemsavgifter och eventuella arbetsinsatser.

Finansiella mål

Utgångspunkten för kommunens kortsiktigt finansiella mål ska vara en budget i balans och god budgetdisciplin. På lång sikt måste kommunen ha en buffert för att klara framtida osäkerheter och oförutsedda utgifter. Goda positiva marginaler till balanskravet möjliggör för kommunen att stå rustad för framtida osäkerheter.

God ekonomisk utveckling måste bedömas över en lite längre tidshorisont än det enskilda året. Om flera år gett stora överskott kan även ett enskilt års underskott vara acceptabelt. För detta kan resultatutjämningsreserven (RUR:en) användas.

Taxor, avgifter och skattesats

För att finansiera den kommunala verksamheten tar Göteborgs Stad ut kommunalskatt samt taxor och avgifter från invånare och företag. I jämförelse med andra stora kommuner har Göteborg ett högt skatteuttag från sina invånare. Göteborg bör inte gå högre upp på den rankingen, snarare tvärtom. När det gäller taxor och avgifter finns det stora variationer mellan landets kommuner. Därför ska kommunstyrelsen ansvara för en total genomlysning av stadens taxor

och avgifter. I arbetet ska jämförelser med andra likvärdiga kommuner genomföras.

Taxeutvecklingen inom vatten, avlopp och avfall ska följa behoven men åtgärder ska vidtas för att dämpa effekterna ut med den enskilde. För 2016 får taxorna höjas med maximalt 5,5 procent för VA-verksamheten och 4,5 procent för avfallsverksamheten.

Taxefinansierade verksamheter ska förändra och effektivisera sin verksamhet i linje med den allmänt fastlagda förändringsfaktorn.

Skattesatsen lämnas oförändrad på 21:12 per skattekrona.

Internräntan sänks till 2,5 procent.

Nyttjande av eget kapital ska prövas

Stadens nämnder och bolag har ett ansvar att hålla tillbaka kostnadsutvecklingen inom ramen för sina anslag och uppgifter. Nämndernas möjligheter att nyttja eget kapital kan ske enbart efter en särskild prövning av kommunstyrelsen. Detta innebär att kontrollen över verksamheterna - kvalitet och omfattning - ligger hos nämnderna. Med det följer också ansvaret för att kostnadsutvecklingen inte skenar. Detta innebär också en möjlighet till ett starkare grepp över den samlade centrala ekonomistyrningen.

Förändringsfaktor

Den allmänna förändringsfaktorn i kommunbidragen för 2016 fastställs till 0 procent för anslag riktade till skola, utbildning. För övriga anslag till stadsdelsnämnderna och sociala resursnämnden är förändringsfaktorn 0,5 procent och för övriga nämnder 1 procent.

Investeringar och underhåll

Investeringsvolymen för perioden 2016-2019 fastställs till 19,961 miljarder kronor. Stadens utveckling kräver ökade investeringsvolymen jämfört med föregående planeringsperiod. I den kommande investeringsplanen höjs investeringsramarna med en tydlig prioritering mot förskola, skola, vård, omsorg och kommunikationer. Men även annan kommunal service som kulturlokaler, idrottsanläggningar och annat finns med i investeringsplanen. Genomförda och pågående investeringsprojekt ska utvärderas och ligga till grund för kommande ställningstagande inom ramen för planen. Utvärderingarna och omvärldens förändringar kommer att

påverka planens genomförande. Investeringsplanens omfång och innehåll kan därför komma att justeras.

De investeringar som görs ska syfta till att tillmötesgå ett behov men i övrigt vara flexibel för att vara möjlig att nyttja även till annan verksamhet i ett längre perspektiv. Investeringen ska vara kostnadseffektiv, på såväl kort som lång sikt och vara möjlig att genomföra på ett säkert sätt.

Lokalsekretariatet har en viktig roll när staden växer och nya lokaler ska planeras och byggas. Kommunstyrelsen har en strategisk roll för stadens utveckling och behöver därför ta ett tydligare och fastare grepp om lokalsekretariatets prioriteringar genom ökad styrning och ledning.

Ett kontinuerligt underhåll är en förutsättning för att bibehålla värdet och funktionaliteten i stadens lokalbestånd. Företräddelsevis ska det löpande underhållet täckas av hyresintäkter och tilldelade ramar till nämnder och bolag. Extra medel avsätts för att möta upprustningsbehov.

Pris- och lönekomensation

Nämndernas ramar för 2016 kompenseras för en allmän löneutveckling om 2 procent. Kompensationen för lokalkostnader fastställs till 2,5 procent och i övrigt till en procent.

Härutöver kompenseras nämnderna för särskilda lönekostnader; Till stadsdelsnämndernas välfärdsverksamheter förhöjs lönekomensationen med 0,3 procent till totalt 2,3 procent. En förhöjd komensation om 0,5 procent utgår till de verksamheter som är inriktade mot skolbarnomsorg, förskola och skola, till totalt 2,5 procent.

10 miljoner kronor satsas för att minska osakliga löneskillnader, som i första hand riktas mot sjuksköterskor, sjukgymnaster/fysioterapeuter och behandlingsassistenter.

Ytterligare 15 miljoner kronor satsas för att höja de med låga lönelöner inom äldreomsorgen och funktionshinderverksamheterna.

För de verksamheter som staden bedriver tillsammans med VGR fastställs indexuppräknningen till 2 procent.

Upphandling

Stadens upphandlingar ska vara utformade på ett sätt så att det inte lägger hinder för det lokala näringslivet eller för småföretagare att delta i anbudsprocessen. Upphandlingskriterierna ska kombinera strävan efter god kvalitet av varor och tjänster, sund ekonomisk hushållning, nyttiga effekter för näringslivets förutsättningar, sociala och miljömässiga hänsyn. Utgångspunkten ska vara att alla inköp från stadens förvaltningar och bolag ska ske genom de avtal som Upphandlingsbolaget tecknat, på de områden där ramavtal finns.

Revision och internkontroll med öppenhet

Det är angeläget att utvärdera och följa upp den kommunala verksamheten. Staden ska skapa en miljö där varje anställd känner stolthet över arbetsplatsen och arbetsinsatsen – en miljö där viljan att göra rätt för sig är det självklara.

Det krävs en ständigt levande värdegrundsdiskussion i organisationen och ett följsamt ledarskap, där transparens och öppenhet måste vara ledorden.

En pålitlig revision, en fungerande intern styrning och kontroll med signalsystem för rapportering och korrigerande är nödvändiga.

Nya nämnder

Trafiknämnden och färdtjänstnämnden slås samman till en nämnd i syfte att minimera dubbla funktioner. Den nya nämnden ska utreda förutsättningarna för att antalet resor inte begränsas för dem som beviljats färdtjänst.

Förnyade försök med att hitta samverkanslösningar med andra kommuner och VGR inom ramen för färdtjänst och sjukresor behöver komma till stånd. Långsiktigt är det en bra lösning för såväl resenärerna som trafikhuvudmännen.

Grundskolenämnden med en specialpedagogisk enhet med mera inrättas i syfte att få ett samlat grepp över grundskoleverksamheten samt skapa likvärdiga villkor i staden. Till nämnden förs också särskoleverksamheten samt Center för skolutveckling.

Lokaler ska användas, hyras ut eller säljas

Göteborgs Stads lokalanvändning ska ses över i syfte att skapa incitament för att nyttja verksamhetslokalerna på ett ändamålsenligt

och ekonomiskt sätt. Berörda nämnder och bolag ska verka för att effektivisera användningen av stadens lokaler. Friställda lokaler ska skyndsamt få en ny användning. Uthyrning till externa hyresgäster eller försäljning måste prövas skyndsamt. Fastighetsinnehav är inget mål i sig självt för kommunen.

Attraktiv arbetsplats och arbetsgivare

Bra ledarskap och personalpolitik bidrar till en god arbetsplats och ökad kvalitet i verksamheten. Stadens ledarskap ska uppmuntra öppenhet och transparens, utveckling och ständiga förbättringar. Arbete med värdegrundsdiskussioner ska uppmuntras. På det sättet kan också eventuella missförhållanden och oegentligheter upptäckas och motverkas.

Göteborgs Stad ska vara en attraktiv arbetsgivare. Arbetet att minska sjukfrånvaron och förbättra arbetsmiljön måste fortgå. En översyn ska genomföras i hela staden för att radera osakliga löneskillnader.

Fler karriärvägar och fler kompetenser för stadens medarbetare ska erbjudas liksom kompetenshöjande åtgärder för personal i legitimationsyrken, inom skolan till exempel förstelärare och lektorat.

Stadens rekryteringsarbete behöver breddas. Staden står inför stora rekryteringar och måste därför bli bättre på att se och värdera alla kompetenser där mångfalden är en tillgång. Att tala ett annat språk utöver svenska ska vara meriterande i bedömningen av kompetens vid rekrytering till olika kommunala tjänster. Center för Ledarutveckling ges därför i uppdrag att utveckla metoder och modeller för att bredda hela stadens rekryteringsarbete.

Staden ska ha nolltolerans mot alla former av trakasserier, diskriminering och kränkande särbehandling.

Särskilda utbildningsinsatser ska ske inom ramen för ledarskapsutveckling för att chefer och ledare ska lära sig att känna igen, hantera och förebygga alla former av diskriminering.

Perspektiven mångfald och jämställdhet ska integreras i alla verksamheter i staden – det är prioriterade frågor och ska vara självklara delar i stadens arbete. Frågor som berör mänskliga rättigheter är av strategisk vikt för hela staden och ska hanteras därefter.

God personalpolitik

Personalens möjligheter till delaktighet och initiativtagande ska öka genom att Göteborgs Stad ska premiera egna initiativ som leder till ett effektivare och förbättrat servicearbete. Staden behöver sprida de goda exempel som finns inom den egna organisationen.

Möjligheterna till intraprenad inom exempelvis äldreomsorgen ger anställda bättre möjligheter att forma sin egen arbetsplats och utveckla verksamheten. Det bidrar också till mer engagemang hos personalen. Fler arbetsgivare bidrar till konkurrens om personalen vilket ger upphov till individuella löner och bättre möjligheter att växa och utvecklas på jobbet. Staden ska uppmuntra och underlätta för fler som arbetar inom vård och omsorg, oavsett kön, att starta eget.

En samlad översyn av löneförmånerna i Göteborgs Stads organisation ska genomföras. Löneförmånerna ska vara likvärdiga oavsett anställning i nämnd eller bolag.

Hög sjukfrånvaro är en stor belastning ekonomiskt men framför allt ett bekymmer på det personliga planet. Sjukfrånvaron i staden måste dämpas och noga följas upp för att kunna åtgärdas. Med rätt förutsättningar för en god personalpolitik får staden engagerade och positiva medarbetare vilket förbättrar medarbetarnas hälsa. Det goda ledarskapet ser till det friska och utmanar personal efter individuella förutsättningar.

Kommunstyrelsen får i uppdrag att avbryta försöken med 6-timmars arbetsdag, så snart det är möjligt.

Utmaningar och strategiska mål

Göteborg upplevs som en splittrad stad med utanförskap, känsla av otrygghet och brister i välfärden.	
Strategiskt mål	Göteborg ska bli en socialt hållbar stad med ökad trygghet och valfrihet, där mångfald är en tillgång.
Prioriterade mål	Fokusområden
Valfrihet ska garanteras.	Föräldrars möjlighet att välja barnomsorg, förskola och skola för sina barn ska säkerställas.
	Göteborgs Stad ska tillämpa LOV.
	Göteborgaren ska erbjudas möjlighet att själv välja bland godkända utförare inom hemtjänsten.
Kvalitén inom den kommunala förskolan och skolan ska öka.	Andel elever med godkända betyg i alla ämnen och betygens genomsnittliga meritvärde ska öka.
	En förskoleplats ska erbjudas alla barn inom fyra månader.
	En grundskolenämnd ska inrättas.
	Fler kommunala lektorat ska inrättas.
Kvalitén inom den kommunala äldreomsorgen ska öka.	Andelen som känner sig trygga med vård och omsorg i hemmet ska öka.
	Utbudet av sociala aktiviteter för äldre ska öka.
	Fler äldre ska ges möjlighet till god och näringsriktig kost samt utomhusvistelse varje dag.
Andelen människor med psykosociala problem ska minska.	Användningen av droger ska minska.
	Trafficking och våld i nära relationer ska minska.
	Alla placerade barn och unga ska ha sin "egen" socialsekreterare.

Utvecklingen av Göteborgs företagsklimat måste förbättras, med stora behov av ny infrastruktur och fler arbetstillfällen.	
Strategiskt mål	Göteborgs Stad ska verka för tillväxt, för fler företagsetableringar och fler arbetstillfällen i Göteborg med omnejd.
Prioriterade mål	Fokusområden
Företagsklimatet ska bli bättre	Det ska bli enklare för små och lokala företag att lämna konkurrenskraftiga anbud vid kommunala upphandlingar.
	Förbättrade attityder till företagande och entreprenörskap.
	Kommunen ska undvika att konkurrera med näringslivet.
Det hållbara resandet ska öka.	Västsvenska paketet ska fullföljas.
	Planeringen av höghastighetståg till och från Göteborg ska påskyndas.
	Kommunikationerna Göteborg - Landvetter flygplats ska förbättras och miljöanpassas.
Andelen göteborgare med egen försörjning ska öka.	Insatser för att minska andelen hushåll med försörjningsstöd ska öka.
	Antalet sommarjobb, praktikplatser och lärlingsplatser ska öka.

<p>Göteborg står inför stora befolkningsförändringar med in- och utflyttning, åldrande befolkning och behov av stora insatser för fler bostäder, anpassad service och kulturutbud kombinerat med god miljö. Utmaningen är att lyckas med utbyggnad, förändring och förbättring med ansvar om den kommunala ekonomin.</p>	
Strategiskt mål	Göteborg ska anpassa bostadsutbud, kommunal service och andra förutsättningar efter befolkningsförändringarna i syfte att göra Göteborg attraktiv och tillgänglig för organisationer, företag och människor i alla åldrar.
Prioriterade mål	Fokusområden
Förutsättningarna för att bygga fler bostäder ska öka.	Planprocessen ska utvecklas för att möjliggöra att antalet bygglov för bostadsbyggande ökar.
	Antalet platser inom äldreomsorgen ska öka.
	Antalet vräkningar från kommunala bostadsbolag ska minska.
Boendet som egen bostad.	Ofrivillig hemlöshet ska minska.
	Hyresgästerna inom det kommunala bostadsbeståndet ska erbjudas utökade möjligheter till självförvaltning av fastigheten.
	Möjligheter till fler tillval inom de kommunala hyresrätterna ska öka.
Deltagandet i samhällslivet ska öka.	Förutsättningar för att delta i kulturskolan ska öka.
	Göteborgarnas möjligheter att delta i kultur- och föreningslivet ska öka.
	Simkunnigheten ska öka.

Tryggheten i det offentliga rummet ska öka.	Göteborg ska öka insatserna och samarbete med andra kommuner och myndigheter för att motverka rekryteringen till kriminella gäng, terroristorganisationer och annan kriminell verksamhet för att bland annat minska antalet skottlossningar i staden.
	Göteborgarnas tillgänglighet till grönska ska öka.
	Andelen otrygga stadsrum ska minska.
Minskat miljöavtryck från varje göteborgare.	Stadens energianvändning ska effektiviseras.
	Stadens luft- och vattenkvalité ska förbättras.
	Andelen varor och tjänster med social- och miljöhänsyn ska öka.

Göteborg har ett högt skattetryck men trots detta en lågt rankad service med brist på tillit.	
Strategiskt mål	Göteborg ska sträva efter en effektivare organisation som hushållar med medborgarnas skattemedel. Staden behöver effektivisera det kommunala uppdraget och prioritera kärnuppgifterna.
Prioriterade mål	Fokusområden
Fler kvalitetsssäkrade kärnuppgifter.	Myndighetsutövningen ska bli mer effektiv och serviceinriktad.
	Öppenhet och transparens ska öka i all kommunal verksamhet.
	Handläggningstiderna ska kortas.
Stadens hushållning med gemensamma resurser ska stärkas.	Medarbetarnas möjligheter till egna initiativ ska öka.
	Resurshushållningen ska öka och svinnet inom de kommunala verksamheterna ska minska.
	Inköp utanför ramavtal ska minska.
Göteborgs Stad ska uppfattas som en god och attraktiv arbetsgivare.	Alla stadens anställda ska erbjudas likvärdiga löneförmåner.
	Sjukfrånvaron och personalomsättningen ska minska.
	Osakliga löneskillnader ska minska.

Ekonomisk sammanställning 2016-2018

Mkr	2016	2017	2018
RESULTATRÄKNING			
Verksamhetens intäkter	8 309	8 378	8 579
Verksamhetens kostnader	-35 648	-36 447	-37 648
Avskrivningar	-936	-977	-1 029
Verksamhetens nettokostnader	-28 275	-29 046	-30 098
Skatteintäkter och kommunal-ekonomisk utjämning m m	28 323	29 264	30 395
Finansiellt netto	-48	-218	-297
<i>Årets resultat</i>	0	0	0
BALANSRÄKNING			
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar	50 075	54 125	58 575
Omsättningstillgångar	11 000	11 200	11 400
<i>SUMMA TILLGÅNGAR</i>	<i>61 075</i>	<i>65 325</i>	<i>69 975</i>
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER			
EGET KAPITAL	18 910	18 910	18 910
varav årets resultat	0	0	0
varav resultatutjämningsreserv	549	549	549
AVSÄTTNINGAR	3 500	3 500	3 500
Långfristiga skulder	25 775	29 825	34 275
Kortfristiga skulder	12 890	13 090	13 290
SUMMA SKULDER	38 665	42 915	47 565
<i>SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER</i>	<i>61 075</i>	<i>65 325</i>	<i>69 975</i>

Ekonomiska ramar 2016, tkr

Utbildning

Kommunstyrelsen

Förskola/barnomsorg 3 800 000

Barn 1-3 år 162 000 kr¹

Barn 4-5 år 107 200 kr¹

Skolbarnomsorg 807 200

Förskoleklass och skolbarn 38 600 kr¹

Fritidsklubb 15 900 kr¹

Skola 4 578 100

Förskoleklass 50 500 kr¹

Åk 1-6 80 150 kr¹

Åk 7-9 97 800 kr¹

Grundskolenämnden 970 900

varav:

Specialpedagogisk enhet, särskola mm 279 400

Stödinsatser inklusive likställighetsgaranti mm 716 800

Kvalitetsuppföljning, bedömning av stödbehov, skolkort mm 319 600

Avgifter -344 900

Utbildningsnämnden 1 613 800

Summa Utbildning 11 770 000

---

¹ Fristående utförare erhåller utöver angivna belopp momscompensation med 6%

Äldreomsorg samt kommunal hälso- och sjukvård

Kommunstyrelsen

Hemtjänst	1 429 800
Produktionsersättning boende, hospice mm	3 185 500
Produktionsersättning hemsjukvård i ordinärt boende	360 700
Kvalitetsuppföljning, biståndsbedömning mm	123 900
Intäkter mm	-290 000
Summa Äldreomsorg samt kommunal hälso- och sjukvård	4 809 900

Stadsdelsnämnder

Angered	1 148 300
Östra Göteborg	1 035 300
Örgryte-Härlanda	507 300
Centrum	397 200
Majorna-Linné	576 900
Askim-Frölunda-Högsbo	716 000
Västra Göteborg	606 200
Västra Hisingen	720 600
Lundby	448 800
Norra Hisingen	601 700
Summa stadsdelsnämnder	6 758 300

Nämnder med särskild inriktning

Byggnadsnämnden	107 500
Fastighetsnämnden	44 900
Idrotts- och föreningsnämnden	431 300
Kommunstyrelsen	290 000
Kulturnämnden	632 400
Lokalnämnden	-255 400
Miljö- och klimatnämnden	53 200
Nämnden för Arbetsmarknad och vuxenutbildning	507 800
Nämnden för Intraservice	18 200
Nämnden för Konsument och medborgarservice	32 700
Park- och naturnämnden	219 700
Social resursnämnd	539 200
Trafik- och färdtjänstnämnden	1 047 700
Valnämnden	1 300
Överförmyndarnämnden	13 900

Nämnder med taxefinansierad verksamhet

Kretslopp och vattennämnden	-
-----------------------------	---

Särskilda budgetposter

Arkivnämnden	18 700
Business Region Göteborg AB	15 000
Fastighetsnämnden; transfereringar	67 000
Räddningstjänstförbundet Storgöteborg	324 900
Överförmyndarnämnden; arvoden	14 100

Kommuncentrala/ofördelade medel	
Studiehandledning och ämnesundervisning på modersmål	20 000
Skola	50 000
Gymnasieskolan	40 000
Elevhälsa och föräldrastöd	20 000
Simkunnighet	10 000
Sommarjobb, praktikplatser och lärlingsplatser	25 000
Företags- och Näringslivsutveckling	23 000
E-samhälle	10 000
Höjd planberedskap för ökat byggande	15 000
Bostäder funktionsnedsättning	101 000
Enkelt avhjälpna hinder	20 000
Äldreomsorg och hemtjänst	20 000
Socialsekreterarna arbetsituation	5 000
Personal- och kompetensutveckling	45 500
Trygg vacker stad	20 000
Miljöutveckling	15 000
Underhållsåtgärder lokaler	165 000
Insatser mot våldsbejakande extremism	2 000
Totalt ekonomiska ramar	28 068 800

Investeringsplan 2016-2019
(indexuppräknade belopp till respektive års prisnivå)

	Mkr
Idrotts- och föreningsnämnden	681
Fastighetsnämnden	477
Kretslopp och vattennämnden	1 600
Lokalnämnden	
Förskola	2 087
Grundskola	4 722
Gymnasieskola	460
Äldreboende	495
Bostäder med särskild service	564
Övriga lokaler	541
Park- och naturnämnden	181
Trafiknämnden	7 853
Kommunövergripande investeringsutrymme	300
Totalt investeringsutrymme	19 961